

Yeesus opor eliwa fain Yon-ke siisimok

Miimow opora

Opor eliwa Yon siisimok nain Yeesus feenap maek, “Mua Maneka Opora-ke mua arep i yiamiya ikaiya.” O wi emeria mua Yeesus Mua Maneka Muuka-ke mauk naep opor unowa siisimok. Mua Maneka-ke sesekowa naek nain iiriw maep koonowak. Yon-ke Yeesus maemi feenap maek, “Opora nain miiwa me imenarowa ikaeya Mua Maneka wameiya ikua.” Naap maep Yeesus eena maa miililina onomakek nain maek. Naeya i feenap maiyen, Mua Maneka mua-ko sesekeya yia aawowa maek nain ona Muuka naneka, naap maiyen. Ne Yeesus maa miililina onomakek nain kemena ikua, nain pun siisimok.

Yon opora siisimok nain ara unowa fain maek, wi emeria mua anane eliwa ikowa aawemi Kristen teeria kakeniw ikowa sira. Ne naapeya Yeesus nain maemi maa unowa fain maemi opora anian wia kaisam-ikomak: ewar, eka, emer ikowa, parina, wain nomokowa ne sipsip nepiow mua.

Opora-ke mua arek

1 ¹Iiriw eker a miiwa ne maa muutitik me imenarowa ikua nain Opora ona iiriw ikua. Opora fain Mua Maneka wameiya ikua ne Opora fain pun Mua Maneka-keriw. ²Opora ona iiriw eker a Mua Maneka wameiya ikua. ³Mua Maneka-ke Opora fainiw maa maeya maa imenar-ikim-ikua. Maa kuisow Opora fainiw me imenarek nain-ko me ikua, weetak. ⁴Opora fain anane eliwa ikowa onoma-ke, ne nain-ke i emeria mua kema yia parinaroweya opor makena amisarimik. ⁵Parina nain-ke epa kokoma parina iwiya, ne epa kokoma-ke mesalimowa me pepep.

⁶Ne aria Mua Maneka-ke sesel mua eena Yon naimik nain sesekak. ⁷Os-ke parina nain maemi wi mua wia maakekam naep o kiikir miimok, wi miimap opora wiar opami ookuk naep. ⁸Yon ona me parina nain-ke, weetak. Os-ke parina opora nain wia maakowa naep ekapok. ⁹Iir nain parina makena eena mua unowa kema wia parinarowiya nain miiwa-pa ariman arekam naep onam-ikua. ¹⁰Opora nain iiriw eker a miiwa-pa ikua, ne os-ke maa maeya imenarem-ikua. Nain ona ekapep ikua nain wi

emeria mua o me amisaremik. ¹¹O imenarep ona opor epaskun wiamiya ikua nain kemelap me aawemik. ¹²Ne wi emeria mua eena o aawep opora wiar opamik nain os-ke wia puukap wia aawep pekap Mua Maneka muuka wiipa wia arowak. ¹³Wi Mua Maneka muuka wiipa wiar aremik nain me onak-ke muukareya aka ookami naap maimik. Ne me wi onak wiawi kookalowa-pa imenarep naap maimik, nain pun weetak. Ne pun me wi mua kookalowa-pa muuka wiipa wia imenimik sira nain maimik, weetak. Mua Maneka ona sira ookami naap maeya muuka wiar aremik.

¹⁴Opora nain-ke mua arep orop i miiw mua yiamiya ikua. Ne o unum maneka ne parin maneka wiar ikua nain i wiar urufamik, unuma ne parina nain Mua Maneka-ke ona Muuka kuisow akena nain iwok. O manek akena yia kemaliya, ne opor makena onoma os.

¹⁵Yon Baptais-ke nain maemi faremi maem-ikua, “Yo iiriw nia maakem, mua oko ikoka murarep ekapinon naem, ne mua nain aakisa fanek. O yena Maneka-ke, ne yo o tepak-pa wiar ikem. Moram o iiriw ekeria ikua, yo me imenarowa ikemkun,” naap maek. ¹⁶Aria, o manek akena yia kookalemi yia asipiya, ne iiriw sira eliwa yia onomak, nain aakisa sira onaiya yia onomak nain eliwa akena. ¹⁷Feenap, Mua Maneka ona ni baliwep ikeka naep sira unowa nain iiriw ekeria Moses iweya yia maakomakek. Ne aakisa ona yia kemaliya nain, ne ona opor makena nain Yeesus Krai-ke yia ofakowak. ¹⁸Mua kuisow Mua Maneka-ko me urufimik, weetak akena. Makena, ona Muuka kuisow akena eena Wiawi mamaiya-pa ikua nain-ke ona mia-pa yia ofakoweya Wiawi wiar amisaremik.

Yon-ke Yeesus maek

(Matiu 3.1-12, Mak 1.7-8, Luk 3.15-17)

¹⁹Aria wi Yuuda woos mua-ke Yon baliwep amisaru naep wi pris ne wi Liwai papako wia sesekamik. Wi nain Yerusalem piipup ekapep Yon nokaremik, “Ei, no naareke?” ²⁰Nokariwkin opora me kokotak, makena wia maakek, “Yo me Mesaiya-ke.” ²¹Naeya nokaremik, “Naap nain no naareke? No Elaiya-ki?” Ne maek, “Weetak, yo me os-ke.” Naeya kiiriw nokaremik, “No Mua Maneka profet i arewimik nain-i?” Ne maek, “Yo weetak.” ²²Ne kiiriw maakemik, “Naap nain baliwep yia maake, no naareke. Naeya wi mua yia sesekamik nain ikip kakeniw naap wia maakiyen. No kamenap name mainan?”

²³Ne Yon-ke wia maakemi iiriw eena profet Aisaiya opora maek nain wiar maemi maek, “Yo mua eena epa asia nomon manekiw neeke farem-ikainon naek, yo mua nain-ke. Naap farem-ikaiya, ‘Niena Maneka soomarowa era eepomaka.’”

²⁴Aria wi Farisi papako pun wi teeria nain wiamiya wia sesekiwkin ekapep nan ikemik. ²⁵Ne wis-ke Yon maakemik, “No naap name main,

no me Mesaiya-ke, no me Elaiya-ke ne no me profet i arewimik nain-ke. Naap nain, no moram eka-pa wia yasuwin?" ²⁶Ne wia maakek, "Yo aakisa oram eka-pa wia yasuwiem. Mua oko nan ikua. O ni gone-pa niar ikua nain ni me amisareman. ²⁷O murarep ekapinon, o saria maneka akena-ke. Yo mua meta marew akeniya o taar teekow mua murarow akena-pa wiar ikem," naap maek.

²⁸Aria wi Yon nokaremik nain o Yodan eka pona-pa mua wia yasuwam-ikaeya nokaremik. Epa nain Betani owowa Yodan eka kame okaiwi ama urupow ekeria-pa ikua.

Yeesus Mua Maneka Sipsip Muuka-ke

²⁹Aria naap ikok iir oko-pa Yeesus Yon wiar ikiwem-ikaeya urufap maek, "Ni urufeka, Mua Maneka Sipsip Muuka fanek. Ikoka os-ke miiw mua pina yiar iirarinon. ³⁰Mua makena yo iiriw maem-ikem nain fanek. Feenap maem, mua nain yo murarep ekapinon, yena Maneka-ke, ne yo tepak-pa wiar ikem. Moram o iiriw ekeria ikua, yo me imenarowa ikemkun. ³¹Yos pun o me amisarem, yo mua eka-pa wia yasuwam-ikem nain wi Isrel o urufap amisaruk naep naap onam."

³²Neemi wia maakek, "Yo Mua Maneka Ewar Eliwa urufam, nepa ibiamun saarik orop ikiwosa iinan-pa wiar pokak. ³³Yo mua nain me amisarekam, nain Mua Maneka ona efa maakemi efa sesekeya eka-pa wia yasuwowa ekapem. Os-ke feenap efa maakek, 'No Ewar Eliwa-ko urufinan, orop mua oko-pa wiar pokiya-na ikoka mua nain-ke Ewar Eliwa-pa wia yasuwam-ikainon.' ³⁴Yo urufam, naapeya maiyem, o Mua Maneka Muuka-ke."

Mua erup Yeesus ookamik

³⁵Aria iir oko-pa Yon ona teeria mua erup wiamiya nainiw epa nan iimarep ikemik. ³⁶Iimarep ikaiwkin Yeesus ikim-ikaeya Yon-ke urufap wia maakek, "Urufeka, Mua Maneka Sipsip Muuka ikim-ikaiya nanek." ³⁷Naeya mua wiam erup nain naap miimap Yeesus ookamik. ³⁸Yeesus kirek-na wia urufap wia nokarek, "Ni moram?" Ne maakemik, "Somek mua, no kaanek ikain?" ³⁹Ne wia maakek, "Yookap ikip urufeka." Ne iir nain ama orop urerarek. Mua wiam erup nain Yeesus ookap ikip wameiya nan ikemik.

⁴⁰Mua wiam erup Yon opora miimap Yeesus ookamik nain oko Saimon weepe Andru. ⁴¹Aria o ewuriw akena ikiwemi ona wiamun Saimon imenap maakek, "I Mesaiya urufamik." (Mesaiya kemena feenap, "Mua eena Mua Maneka-ke pepekimpep sesekak nain", ne wi Grik opora-pa Kraisa naimik.) ⁴²Neemi wiamun aawep Yeesus wiar pikiweya Yeesus-ke Saimon mokakemi maakek, "No Yon muuka-ke, no unuma Saimon. No aakisa unuma Sifas nefa naiyem." (Wi Grik opora-pa unuma nain "Pita" naimik, unuma nain pun kemena feenap, "Nomona".)

Yeesus-ke Filip Nataniel ikos wia farek

⁴³Uurik ona-pa Yeesus Galili ikiwekam naep onam-ikok Filip urufap maakek, “Aria, yo yooke.” ⁴⁴(Filip-na ona owowa Betsaida, ne Andru Pita ikos pun wi owowa nain-ke.) ⁴⁵Ne Filip-ke Nataniel urufap maakek, “I mua eena Moses o maep opora siisimep-puak nain ne wi Mua Maneka profet maemik, nain mua makena nain imenamik. Mua nain Nasaret owow mua-ke, unuma Yeesus naimik, Yosep muuka-ke.” ⁴⁶Ne Nataniel-ke nokarek, “Aa, no Nasaret owowa main nain maa eliwa-ko anane nan wiar imenariya-i?” Naeya Filip-ke maakek, “Oram yookap ikip urufe.” ⁴⁷Ne ikip Yeesus mamaiya ariwkin Yeesus-ke Nataniel maemi maek, “Aa, Isrel mua makena nanek, o me wadolaliya.” ⁴⁸Nataniel naap miimap Yeesus nokarek, “Nee, yo kamenap efa amisaren?” Naeya maakek, “No Filip me nefa imenowa ikaeya nomokow fik epa ununa-pa iimarep ikaeya nefa urufam.” ⁴⁹Ne Nataniel nan amisarep maakek, “Oo somek mua, makena, no Mua Maneka Muuka-ke. Ne pun no i Isrel Saria Maneka-ke.” ⁵⁰Ne Yeesus-ke maek, “No nomokowa fik onoma-pa ikaeya nefa urufam, naap nefa maemkun no maa makena-ke naep opora efar opan. No ikoka maa mane-maneka maa fain nomakep ikua nain unowa urufinan.” ⁵¹Neemi wia maakek, “Yo makena nia maakiyem, ikoka owow iinan iipareya Mua Maneka ensel unowa Mua Muuka wiar orop urup naem-ikaiwkin wia urufowen.”

Yeesus eka kiripeya wain eka imenarek

2 ¹Aria fofa erup naap ikiweya Kaana owowa-pa mua-ko emeria aaweya enow maneka onamik. Owowa nain Galili kame-pa ikua. Ne Yeesus onak pun nan ikua.

²Yeesus fariwkin ona teeria unowiya wia urufowa ikiwemik. ³Naap ikok wain eka wiar weesereya onak-ke ekap mamaiya-pa maakek, “Wi wain wiar weeserek.” ⁴Naeya onak maakek, “Sa, aite no moram efa maakin. Yo epa eewuar efar ikua.” ⁵Ne onak-ke wi uuwow mua wia maakek, “Ni maa mauwa onowa nia maakinok-na naap onap-pueka.”

⁶Aria eka amina mane-maneka nomoniw onamik nain ikur okaiwi-pa kuisow nan ikua. Wiena Yuuda sira ookami eka amina neeke unep wapena yasuwimik. Amina nain maneka, eka andet lita naap eliw ototinan. ⁷Ne Yeesus-ke uuwow mua wia maakeya, amin unowa nain eka ototamik. Ototiwkin taanomakeya ⁸wia maakek, “Eka nain unep iimarow mua pikiwomaka.” ⁹Ne pikiwiwkin iimarow mua nain akimak-na eka nain wain puukak. O kaanek aawep pekapomamik nain me amisarek, ne wi uuwow mua eka unep naap onamik nain wi amisaremik. Naapeya o mua emeria aawok nain farep ¹⁰maakek, “Ei, mua unowa maa enowa onami wain eliwa kiikir poraimik, enep lawiliw momorariwkin eliw

marew nain poraimik. Ne nos-ke wain eliwa nan wuap-puap aakisa fan poron.” ¹¹ Yeesus maa miililina onak nain mokomokoka nan onak. Ona kekanowa ne unum maneka kame nan ariman wueya wiar urufamik. Naapeya ona teeria makena-ke naep opora wiar opamik. ¹² Aria maa enowa nain weesereya Yeesus ne onak, ona wiamun unowa ne ona teeria, wi unowiya Kapeneam owowa orop lawisiw nan ikemik.

Yeesus tempel koora ikiwok

(Matiu 21.12-13, Mak 11.15-17, Luk 19.45-46)

¹³ Aria wi Yuuda Pasowa maapora mamaiyarem-ikaeya Yeesus Yerusalem ikiwok. ¹⁴ Ikiwep fuunep tempel pika kemena urupok-na wi mua-ke patriow maa sesekam-ikawaiwkin wia urufak, bulmakau, sipsip ne nepa ibiamun, maa naap nain. Ne wi mua papako pun nan pokap ikok wienna maamuma wia kiripomami tempel maamuma wuowa nain wiem-ikemik. ¹⁵ Naap wia urufap iikirami waamara aawep purekap sarua wiaremi bulmakau ne sipsip wiar fa-faemi maa unow onaiya wia iirarek. Maamuma esimsa onaiya nameneya wiar ururek. ¹⁶ Ne wi nepa sesekam-ikemik nain pun wia iiraremi wia amukarek, “Niena nepa aawep owaruma oreka. Yena Auwa koora fain niena fofa epa saarik me aroweka.”

¹⁷ Naap oneya ona teeria Mua Maneka opora nain kema suuwamik. Feenap,

“Nena tempel koora manek akena kookaliyem nain mukuna saarik efa kuumiya.” *(Someka 69.9)*

¹⁸ Ne Yeesus sira naap wia oneya wi Yuuda woos mua-ke maakemik, “Naapeya no aakisa kuisow maa miililina-ko oneya i urufap maiyen, ‘Aa pepek, no Mua Maneka kekanowa onaiya ikon, naapeya sira naap yia onan,’ i naap maiyen.” ¹⁹ Ne wia maakek, “Ni tempel koora fain teekowen-na yo fofa arow muutiw kiiriw enuma kuainen.” ²⁰ Naeya maakemik, “Sa, koora fain kuam-ikawaiwkin mokoma ten erepam nainiw ikur okaiwi-pa kuisow arek. Ne nos-ke fofa arow muutiw eliw enuma kuainan-i?” ²¹ Yeesus eena ona wame maemi tempel koora maek, ne wi nain kemena me wiar aawemik. ²² Naapeya o umep ikok iikireya iir nain ona teeria-ke opora eena iiriw wia maakek nain wiar kema suuwap maemik, makena. Mua Maneka opora pun makena maemik.

Yeesus emeria mua kema wiar amisarek

²³ Aria Yeesus Yerusalem-pa ikok Pasowa maapora epa-pa maa miililina imenam-ikaeya mua unowa nain wiar urufap makena-ke naemik. ²⁴ Nain ona wi kema wiar amisarek. Naapeya wi me mua makena-ke wia naemi ona kema ariman me wia wuomak. ²⁵ Onaiw wi mua sira ne kema baliwep akena wiar amisarek, mua oko-ke me maakemik.

Yeesus Nikodemus ikos aakunemik

3 ¹Aria wi Farisi teeria mua oko nan ikua, unuma Nikodemus, wi Yuuda Kaunsel Maneka mua oko os. ²Iir oko uura ikip Yeesus maakek, “Nee, i amisaremik, no somek mua-ke, Mua Maneka-ke nefa sesekeya ekapon. No eena maa onin nain mua kuisow naap-ko me onimik. Makena, Mua Maneka o wameiya ikainon-na eliw naap oninon.” ³Naeya maakek, “Yo makena nefa maakiyem. Mua eena kiiriw enuma me ariya nain Mua Maneka pika kemena me wiar ekinon.” ⁴Ne Nikodemus-ke maakek, “Mua iiriw arimemik nain mia kamenap kirep nainiw enuma arikuan? Kiiriw onak urom tepak wiar ikiweya nainiw muukarinon-i?”

⁵Naap maeya Yeesus-ke maakek, “Yo makena nefa maakiyem, mua eena eka-pa wia yasuwiwkin Ewar Eliwa-ke enuma wia arowinon-na Mua Maneka pika kemena wiar ekikuan. Weetakeya-na weetak. ⁶Aite-ke yia muukariwkin i miw fain mua arimik. Nain Ewar Eliwa-ke mua ewar enuma wia arowiya. ⁷Ni unowiya nainiw enuma areka. Aria yo naap nefa maakem nain no kema unu-unowa me wue. ⁸Ewar ona kookalowa-pa wuuniya, kamenap ekapep kaaneke ikiwiya nain me amisaren. Wuuniya nain muutiw miiminan. Ne wi mua Ewar Eliwa-pa enuma arowa nain pun kakeniw naap.”

⁹Naeya Nikodemus-ke maakek, “Sa, yo nefar kema suuwiyem-na me pepep.” ¹⁰Naeya maakek, “No wi Isrel somek mua maneka-ke, nain no kema-ko me pukon-i? ¹¹Yo makena nefa maakiyem, i maa amisarep aakunimik ne maa urufap nia maakimik, nain opora-ko me yiar miimiman. ¹²Ne yo miiwa-pa maa imenariya nain nia maakiyem nain makena-ke me efa naiman. Ne iinan maa unowa nia maakinenna efa miimowen-i? ¹³Mua kuisow owow iinan-ko me urupok, weetak, Mua Muuka waisow iinan-pa ikok fan orop ikua. ¹⁴Iiriw Moses eena epa asia nomon manekiw nan ifa bras-pa sirarep nomokowa-pa wuap fakerap iimarowap-pueya wi mua napum onaiya ikemik nain mokakemi sariarem-ikemik. Ne Mua Muuka pun ikoka sira naap fakerikuan. ¹⁵Naeya wi mua o opora wiar opimik nain Mua Maneka wameiya-pa anane wueliwa ikaikuan.”

¹⁶Moram Mua Maneka miiw mua manek akena wia kookalep ona Muuka kuisow akena nain sesekak. Naapeya wi mua eena o opora wiar miimap opimik nain wi iiwawun me mesenalikuan, Mua Maneka wameiya-pa anane eliw akena ikaikuan. ¹⁷Moram Mua Maneka ona Muuka sesekak nain me miiw mua wia mekawap wia samorowa nain orok, weetak. Os-ke orop wia aawinok naep sesekak. ¹⁸Naeya wi mua o opora wiar opimik nain Mua Maneka-ke pina me wiar kema suuweya opora-pa me arikuan. Ne wi mua o opora me wiar opimik nain wiimar pina wiar ookami yo opora-pa efar ikaikuan maek. Moram wi Muuka kuisow nain opora me wiar opamik. ¹⁹Mua wia mekawowa

onoma feenap, parina iiriw orop miiwa-pa ikua, nain wi mua-ke parina nain mikikira iwemi epa kokoma-pa ikowa kookalimik. Moram wi sira samo-samora onimik. ²⁰Ne wi mua eena pina onimik nain epa kokoma-pa ikaiyen naimik, moram wi sira samora onimik nain ariman me yiar arinok naep parina-pa ikowa nain mia fifimik. ²¹Ne wi sira makena kookalep onimik nain parina aawimik. Feenap maimik, i sira makena onimik nain Mua Maneka-ke wia kekanoweya wi sira naap onimik, naap yia mauk naep naap onimik.

Yon-ke Yeesus ariman maek

²²Aria naap ikok Yeesus ona teeria unowiya Yuudia kame ikiwemik. Ikiwep lawiliw nan ikok emeria mua eka-pa wia yasuwam-ikua. ²³Ne Yon pun naap, Aionon owowa eka-pa wia yasuwam-ikua, owowa nain Salim mamaiya-pa ikua. Eka unowa kame nan ikomakek, naapeya emeria mua o wiar ikiwiwkin wia yasuwam-ikua. ²⁴Iir nain Yon koorapa me wuowa ikemik. ²⁵Ne iir oko-pa wia yasuwowa sira muuta nain Yon teeria-ke Yuuda mua oko wameiya aakunemi oporiw irakemik. ²⁶Ne Yon teeria-ke ikip Yon maakemik, “Somek mua, iiriw mua eena ikos Yodan eka kame okaiwi-pa ikeman nain pun aakisa eka-pa wia yasuwam-ikaiya, mua no maem-ikon nain. Mua unowiya maneka o wiar ikiwem-ikaimik.”

²⁷Ne Yon-ke wia maakek, “Mua onaiw maa naap onowa me pepep, Mua Maneka-ke me pepekiminon-na maa sira feenap nain me oninon. ²⁸Ni iiriw feenap maemkun miimaman, ‘Yo me Krais-ke, yo Mua Maneka-ke efa sesekeya ekapem, ne mua makena murariya.’ ²⁹Sira feenap saarik, mua-ko emeria aawinon-na aria mua nain maneka-ke. Ne mua nain aakunem-ikaeya ona womar eliw opora wiar miimap wiar kemelinon. Yo sira naapiw aakisa manek akena kemeliyem. ³⁰O maneka-ke, ne o unuma ikoka manekarem-ikainon, yo weetak, o tepak-pa wiar ikainen,” naap maek.

³¹Aria mua eena iinan-pa orok nain-ke mua unowa wia nomakek ne mua eena miiwa-pa imenarek nain miiw fain mua-ke, naeya miiw maa muutitik nain aakuniya. Ne mua eena owow iinan-pa orok nain-ke maa unowa onamiariya. ³²Maa urufap opora miimap maiya, nain wi mua-ke opora me wiar miimimik. ³³Mua eena opora wiar miimiya nain, Mua Maneka maken akena-ke naiya. ³⁴Moram mua eena Mua Maneka-ke sesekeya ekapok nain Ewar me elu muuta iwok, manek akena iwok, naapeya o opora maomiya. ³⁵Wiawi-ke ona Muuka kookalep maa unowa urufowa nain kekanowa iwok. ³⁶Naeya mua eena Muuka opora wiar miimap opiya nain anane eliwa ikainon. Ne mua opora me wiar miimiya nain weetak. Moram Mua Maneka urom sirirowa naap wiar ikainon.

Yeesus Samaria emeria opora maakek

4 ¹⁻²Aria Yeesus Yon nomakep mua unow akena wia yasuwam-ikua. Yeesus ona weetak, makena ona teeria-ke wia yasuwam-ikemik. Ne

pun mua unowa o ookamik nain meta manekareya wi Farisi miimamik. ³⁻⁴Ne Yeesus naap miimap Yuudia piipuap nainiw kirep Galili ikiwok. Ikiwemi Samaria kame-pa naap ikiwok.

⁵Ikiwemi owowa Sikar naimik nan fuunek. Miiw ara oko iiriw ekera Yekop-ke ona muuka Yosep iwok, epa nain Sikar mamaiya-pa ikua. ⁶Eka unawera iiriw eena Yekop kuak nain pun nan ikua. Aria unun ama naeya Yeesus era epasia soomarek nain mia sanumarep eka unawera-pa nan pokap ikua.

⁷Nan pokap ikaeya Samaria owow emeria-ko eka uninen naep ekapok. Eka unem-ikaeya maakek, “Sira eliwa, yo eka-ko unep enake.” ⁸Ne Yeesus ona waisow ikok naap maakek, ona teeria-na maa enowa-ko sesenaru naep Sikar owowa orop ikemik.

⁹Naeya emeria nain-ke maakek, “No Yuuda-ke, ne yo Samaria-ke, moram yo eka-ko enake efa naakin?”^a Moram iir nain wi Yuuda wi Samaria wiam miatinemik. ¹⁰Ne Yeesus-ke maakek, “No Mua Maneka maa eliwa nia sesekomak nain amisarekan-na, ne pun mua eena eka nefa maakiya nain amisarekan-na o maakeya eka anane naap ikaiya nain eliw nenakinon.” ¹¹Naeya emeria nain-ke maakek, “Maneka, no eka unomowa nain amina weetak, ne eka fain irauwa akena. No eka anane naap ikaiya nain kaaneke aawinan? ¹²Yiena nembesir Yekop-ke eka unawera fain kuak. Ona, ne ona muuk unowa, ne maa eneka pun, wi unowiya iiriw eka fain enem-ikemik, ekapep aakisa. Ne nos-ke Yekop nomakep maneka arekam naep-i?” ¹³Naeya maakek, “Wi mua eka fain enimimik nain ikoka nainiw kema enekarem-ikaikuan. ¹⁴Ne mua eena yo eka onakiyem nain ikoka nainiw kema me enekarion, weetak. Eka nain eka ona saarik kema-pa wiar suuw-urupem-ikaeya Mua Maneka wameiya anane eliwa ikainon.” ¹⁵Naeya emeria nain-ke maakek, “Maneka, yo eka naap nain-ko enake. Ne yo kema enekarep anane ekapep eka fain me unem-ikainen.”

¹⁶Naap maeya maakek, “No ikiwep nena mua aawep ikos ekapeka.” ¹⁷Ne emeria nain-ke maakek, “Yo mua marew ikem.” Naap maeya maakek, “No pepep maen, no mua marew. ¹⁸Makena, no mua ikur iiriw wia aawon. Ne aakisa mua wameiya ikon nain me nena mua makena-ke. No makena maen.” ¹⁹Naeya emeria nain-ke maakek, “Maneka, aakisa yo amisarem, no profet-ke. ²⁰I Samaria iiriw yiena kae unowa anane ema eenan wiam fiirimep Mua Maneka lotu arem-ikemik.^b Nain ni Yuuda-ke maiman, Mua Maneka lotu arowa epa Yerusalem owowa-pa muutiw ikua. Naap-i?”

---

^a 4.9 Wi Yuuda ne wi Samaria iiriw teeria kuisow ikemik. Ne wi Asiria-ke ekapep owowa wiar samorami wi teeria Samaria-pa ikemik nain papako wia aawep ikiwemik. Naap ikok wi owow oko-ke ekapep miiwa nan taanemik ne wiipa wiar aawemik. Naapeya wi Yuudia-pa ikemik nain maemik, wi Samaria me i aka kakeniw-ke. Naemi wiamiya ikowa miatinemik. ^b 4.20 Wi Samaria Gerisim ema-pa Mua Maneka lotu onam-ikemik.

²¹Ne Yeesus-ke maakek, “Aite, yo opora efar miime. Epa fan kereriya, Mua Maneka lotu arowa nain ni ema neeke me onowen ne Yerusalem owowa pun me onikuan. ²²Ni Samaria-na o eena me baliwep amisareman nain lotu oniman. Ne i makena, i o amisaremik nain lotu onimik. Moram Mua Maneka yia aawowa maek nain i Yuuda teeria-pa yiar imenarek. ²³Epa nan kereriya, nain aakisa fanek, wi mua opor makena maemi Ewar Eliwa kekanowa-pa Mua Maneka lotu arikuan. Lotu sira eena Mua Maneka kookaliya nain. ²⁴Mua Maneka-na ewar-ke, naeya wi o lotu onimik nain opor makena maemi Ewar Eliwa kekanowa-pa lotu onam-ikaikuan.” ²⁵Ne emeria nain-ke maakek, “Yo amisarem, Mesaiya eena Kraiis naimik nain ikoka ekapinon. Os-ke ekapemi maa unowa yia maakinon.” ²⁶Ne Yeesus-ke maakek, “Mua nain-na makena yo fanem. Yo mua nain-ke nefamiya aakunem-ikaiyem.”

²⁷Yeesus emeria nain mamaiya aakunem-ikaeya ona teeria iiriw owowa ekamik nain kiiriw ekapemik. Ekapep naap urufap kema unu-unowa wuamik. Nain feenap nokaru naep onamik-na me nokaremik, “No maa mauwa nokarin?” e, “No oram emeria nain wameiya aakunin?” ²⁸⁻²⁹Aria emeria nain eka amina nan wuap-puap ikiwep owow mua wia maakek, “Nee, ni ekapep mua fain-ko urufeka. Yo maa muutitik iiriw onam nain os-ke ariman efa maek. O Mesaiya-ki e mua kamenap nain-ke?” ³⁰Naeya onowiya iikirap emeria nain ookap Yeesus wiar ekapemik.

³¹Aria emeria nain ikiwep ikaeya ona teeria-ke maakemik, “Somek mua, no maa-ko enime.” ³²Naap maakiwkin wia maakek, “Yo maa enowa efar ikua nain ni me efar amisareman.” ³³Naeya wi kema unu-unowa wuami wi-wieniwi maemik, “Aa, mua oko-ke maa enowa-ko pekapep onakemik-i kamenion.” ³⁴Naiwkin wia maakek, “Weetak, yo maa enowa feenap maiyem, mua eena efa sesekak nain kookalowa ookami o uuwowa iiwawun welawomakam naep. ³⁵Ni feenap maiman, ‘Siiwa erepam ikiweya maa enowa perekimik.’ Naap-i? Nain yos-ke feenap nia maakiyem, ni mokoka wilinep baliwep urufeka. Manin maa enowa iiriw parewok. ³⁶Mua eena maa enowa perekap koorapa-sepa wuiya, mua nain o kiripowa wiar ikua. Ne maa enowa koorapa-sepa wuimik nain feenap, wi mua, Mua Maneka pika kemena ikiwep anane eliwa ikaimik nain wia maiyem. Mua maa enowa upiya nainiya, ne mua maa enowa perekiya nain, wiam erup eliw kemelikuan. ³⁷Naapeya opora fain makena, ‘Mua oko-ke maa upowa isakiya ne mua oko-ke maa enowa perekiya.’ ³⁸Ni maa enowa me upeman nain yos-ke maa enowa perekowa nia sesekam. Mua papako-ke iiriw oospem maa upowa isakemik, ne ni aakisa perekiman.” Naap wia maakek.

³⁹Aria Samaria owow emeria nain-ke owow emeria mua unowa wia maakek, “Yo maa muutitik iiriw onam nain ariman efa maek.” Naapeya wi Yeesus opora wiar opamik. ⁴⁰Ne o wiar ekapep yiamiya ikainok

naep kekanemik. Naapeya ekap fofa erup nan wiamiya ikua. ⁴¹Nan ikok opora wia maakem-ikua nain unow akena opora wiar opamik. ⁴²Ne emerua nain maakemik, “I me no maen nain muutiwi miimap opora wiar opimik, weetak. I yiena kakeniw ifana-pa wiar miimamik. Naeya i aakisa amisaremik, mua fain makena-ke, os-ke miw mua yia aawow mua-ke.”

Yeesus woos mua muuka wiar saliwak

⁴³Aria fofa erup weesereya Yeesus owowa nain piipuap Galili ikiwok. ⁴⁴Moram ona wame maemi maek, “Profet ona owow mua-ke ekima me opimik.” ⁴⁵Nain wi Galili unowa iiriw Pasowa maapora urufowa naep Yerusalem ikiwep nan ikaiwkin maa miililina oneya wiar urufamik. Naapeya Galili ikiwok nain kemelap aawemik.

⁴⁶⁻⁴⁷Aria nan ikok kiiriw Kaana owowa ikiwok, owowa eena mokomokoka maa miililina onami eka wain onak, owowa nain. Ne anim onom mua-ko Kapeneam owowa-pa ikaiya. Mua nain muuka-ke wiar napumarep umekam naep onam-ikua. Aria Yeesus Galili ekapok nain miimap muuka saliwominok naep ikip Yeesus nokarek. ⁴⁸Nokareya maakek, “Ni, yo maa miililina onamkun efar urufap opora efar opiman naiman, ne me urufiman nain weetak.” ⁴⁹Ne mua nain-ke maakek, “Maneka, ewur akena yooke aa, oko yo muuka efar uminon.” ⁵⁰Naeya maakek, “No eliw ikiwinan, no muuka nefar sariarinon.” Ne opora wiar miimap makena efa maakiya naep ikiwok. ⁵¹Ikim-ikok ona uuwow mua wia mirowak, ne wis-ke maakemik, “Oo, no muuka nefar sariarek.” ⁵²Ne wia nokarek, “Ama kamin napuma wiar sariarek?” Naeya maakemik, “Inon amirika ama kuisow naap.” ⁵³Naap maiwkin kema suuwak, inon amirika ama pepep naap Yeesus-ke maakek, “No muuka nefar sariarinon.” Ne aria naap furewap ona ne ona teeria unowiya Yeesus opora wiar opamik. ⁵⁴Aria Yeesus Yuudia kame piipuap Galili ekapep iir nain maa miililina nain oneya aakisa erup arek.

Yeesus Betesda eka irauwa-pa mua oko saliwak

5 ¹Aria Yeesus nan ikaeya wi Yuuda lotu fofa maneka oko kererek. Ne iir nain Yerusalem ikiwok. ²Owowa nain pona-pa Sipsip Omopora naimik, epa nain eka irauwa oko nan ikua. Wi Iibru opora-pa eka nain Betesda naimik. Eka irauwa nain soomarow era saawirinowa kua ikur ikua. Ne iinan kuasura onaiya ikua. ³⁻⁴Wi napum mua unow akena, mua mokok opa, meren damola ne wapena merena kuumaremik, wi naap nan ikomakemik. [Moram iir kui-kuisow Mua Maneka ensel-ke orop eka nain ararumeya bulubul imenareya urufap napum mua oraimik, ne mua ookikir oraiya nain-ke sariarinon. Wi naap maemik.] ⁵Ne mua napuma oko-ko nan ikua, mokoma ten arow, ikur okaiwi-pa arow napuma nain aawep inepiw ikaiya. ⁶Yeesus urupemi mua nain naap urufap kema-pa

maek, aa, napuma fain iiriw ekera aawok. Neemi ekap miir onoma-pa nokarek, “Nee, no kamenap? Sariarekam naep-i?” ⁷Naeya mua nain-ke maakek, “Oo saria, mua naareke efa asipap efa aawep eka bulubul wuiya nain neeke efa porainon? Yo kekanep orekam naep oniyem-na weetak, mua oko-ke efa nomakemi wi kiikir oraimik.” ⁸Naeya maakek, “No iikire, iikirap nena inow maa unowa opap soomare.” ⁹Naap maakeya mua nain sariarep iikirap ona maa unowa opap soomarek. Yeesus nain onak nain Sabat fofa-pa onak.

¹⁰Naapeya wi Yuuda-ke mua nain urufap maakemik, “Aakisa Sabat-ke. No moram sira puukap nena inow maa opap soomarin?” ¹¹Naap maakiwkin wia maakek, “Mua yo efa saliwak nain-ke efa maakeya yena inow maa unowa opap soomariyem.” ¹²Ne nokaremik, “Mua naareke naap onowa nefa suuwak?” ¹³Mua nain opora-ko me wia kiripomak, moram Yeesus unuma me wiar amisarek, ne iir nain mua yakeyak manekiya Yeesus wi wia bilikaremi ikiwok. ¹⁴Naap ikok Yeesus tempel pika kemena ikiwok-na mua nain urufak. Urufap maakek, “No sariaren. No pina onowa piipue, oko wiimar maa samor akena aawinan.” ¹⁵Are nan Yeesus amisarek. Ne ikiwep wi Yuuda wia maakek, “Mua efa saliwak nain Yeesus-ke.”

¹⁶Naapeya iir nain wi kema bagiwirap Yeesus samorowa onoma wuamik. Moram o Sabat-pa sira nain onak. ¹⁷Wi naap maiwkin Yeesus-ke wia maakek, “Yena Auwa anane maneka naap uuwam-ikaiya. Ne yos pun naap uuwam-ikainen.” ¹⁸Naap maeya wi Yuuda o ifakimu naep kekanemik. Moram me Sabat sira muutiw wiar puukak. O feenap maiya pun, “Mua Maneka yena Auwa-ke,” naap maiya nain Mua Maneka saarik arekam naep oniya. Opor ara nain muuta o ifakimu naep onamik.

Mua Maneka Muuka uuwowa onowa unuma onaiya ikua

¹⁹Ne Yeesus-ke wia maakek, “Yo makena nia maakiyem, Muuka ona waisow kema-pa maa me oniya, weetak. Wiawi maa oniya nain wiar urufap oniya. Wiawi maa kamenap oniya, nain muuka pun naap akena oniya. ²⁰Moram Wiawi ona Muuka kookalep maa unowa ona oniya nain ofakowiya. Ikoka maa mane-maneka ofakoweya wiar urufap kakaowen. ²¹Feenap, wi mua umimik nain Wiawi-ke wia iikirowiya. Ne Muuka pun naap, mua eena wia kookalep sira naap wia oniya. ²²Wiawi mua kuisow-ko me wia mekawiya. Wia mekawowa kekanowa nain Muuka iwok. ²³Naapeya mua unowa eliw Muuka unuma pirikuan, Wiawi unuma pirimik naap. Mua eena Muuka unuma me piriya nain Wiawi pun unuma me wiar piriya, o eena sesekak nain. ²⁴Yo makena nia maakiyem. Mua eena yo opora efar miimiya, ne o eena efa sesekeya ekapem nain pun opora wiar opiya nain umowa iiriw nomakep anane eliwa ikowa nan ikua. Naapeya opora-pa me arinon. Neemi me samor aawinan, anane

eliwa ikainon. ²⁵Naeya yo feenap nia maakiyem, epa nan kereriya, nain aakisa fanek, wi mua eena umowa-ke wia opap ikua nain Mua Maneka Muuka iwakara wiar miimimik. Ne wi opora wiar miimap opimik nain wueliw ikaikuan. ²⁶Eliwa ikowa nain onoma Auwa wiar ikua. Ne ona Muuka kekanowa nain iweya os pun wiar ikua. ²⁷O Mua Muukiya wia mekawowa kekanowa nain iwok. ²⁸⁻²⁹Aria ni opora fain miimap kema unu-unowa me wueka. Feenap, epa fan weeserikua, wi iiriw umemik nain o iwakara wiar miimap eruwa-pa iikirikuan. Wi iikirap iiriw eena sira eliwa onam-ikemik nain eliwa ikaikuan. Ne wi sira samora miiwa-pa onam-ikemik nain samor aawikuan.”

Yeesus ona kekanowa-pa uuwiya nain wame maek

³⁰“Aria yo yena kema-pa maa me oniyem. Auwa opora wiar miimap kakeniw naap wia mekawayem. Moram yo me yena kookalowa ookiyem, weetak. O eena efa sesekeya ekapem nain kookalowa wiar ookiyem. ³¹Yo yenaiw yame mainen-na, yo maiyem nain eliwi naap maowen, ‘Weetak, no nenaiw main nain me pepeki.’ ³²Nain mua oko nan ikua, os-ke maemi yo efa maiya nain makena. ³³Ne mua papako wia sesekiwkin Yon wiar ikiwemik nain yo efa maemi opor makena wia maakek. ³⁴Nain Yon yo efa maek nain makena, nain mua opora-ke. Yo fain naep maiyem, ni Yon opora efa maek nain opowen-na Mua Maneka-ke nia aawinon. ³⁵Yon parina saarik wilinem-ikok ni parina niem-ikua. Nain nis-ke parina nain urufap kemelaman nain parina-pa ikowa nain ewur piipuan.

³⁶Ne Yon opora nia maakem-ikua nain maa oko fain-ke wiar nomakek. Feenap, yo mauwow unowa Auwa-ke efa maakeya onami welawiyem fain efar urufap amisarowen, yo mua kamenap nain-ke. Uuwowa efar urufap amisarowen, os-ke efa sesekak. ³⁷Auwa eena efa sesekak nain pun yo efa maiya. Nain ni iwakara me wiar miimaman, ne miira pun me urufaman, weetak akena. ³⁸Ne pun mua eena sesekak nain opora me wiar opiman, naapeya o opora ni kema-pa me niar ikaiya. ³⁹⁻⁴⁰Aria ni Mua Maneka opora siisimep-puamik nain urufiman, moram ni kema feenap wuiman, i neeke anane eliwa ikowa sira nain aawimik. Ne opor unowa Mua Maneka opora-pa ikomakek nain yo efa maek, nain ni anane eliwa ikowa aawu naep yo efar ekapowa nain ni weetak, miatiniman.

⁴¹Wi mua-ke unuma efar pirowa nain me kema suuwiyem, oram-ke. ⁴²Nain yo nia amisarem, ni Mua Maneka me kookaliman. ⁴³Yo eena Auwa-ke efa pepekimewa ekapem nain me efa aawiman. Ne mua-ko onaiw wame maiya nain aawiman. ⁴⁴Ni miiw mua-ke unuma nia piruk naep oniman. Nain Mua Maneka mua kamenap nia naiya nain me kema suuwiman. Naapeya ni kamenap o opora wiar opowen?

⁴⁵Aria ni sira samora oniman nain wiimar me yos-ke yena Auwa mokok epa-pa opora-pa nia wuinen, weetak. Moses-ke naap nia oninon, o

eena yia asipinon naiman nain-ke opora-pa nia wuinon. ⁴⁶O opora wiar opakaman-na yo opora pun efar opakaman. Moram opora siisimok nain yo efa maemi siisimok. ⁴⁷Ne ni opora siisimok nain me wiar opiman, naapeya yo opora maiyem nain kamenap efar opowen? Weetak.”

Yeesus mua tausen ikur maa enowa wienakek
(*Matiu 14.13-21, Mak 6.30-44, Luk 9.10-17*)

6 ¹Aria iir oko-pa Yeesus Galili eka saawirinowa maneka nain kame okaiwi ekak. Eka nain unuma oko Taiberias naimik. ²O maa miililina onami wi napum mua wia saliwak nain wi urufap yakeyak maneka ookam-miemik. ³Wi ekap ona teeria onaiya urupep ema muuna-pa pokamik. ⁴Iir nain wi Yuuda Pasowa maapora pun mamaiyarek. ⁵⁻⁶Pokap ikok Yeesus mokoka wuak-na yakeyak maneka wiokap urupem-ikaiwkin wia urufak. Naap wia urufap Filip akimekam naep nokarek, “Nee, i maa enowa kaanek sesenarep wienakiyen noma?” Ne ikoka kamenap onowa nain amisarep ikua. ⁷Naeya Filip-ke maakek, “I maamuma andet erup naap emer ikowa sesenarep wienakiyen-na wia pepek erinon-i? Wi wu-wuepap pote pote enimikuan pun me pepek,” naap maek. ⁸Ne ona teeria mua oko unuma Andru naimik, Saimon Pita weepe-ke. Os-ke maek, ⁹“Takir oko emer ikowa ikur ne mera gelemuta erup wiar ikaeya urufamik. Sa, teeria maneka faa, wienakowa pepek-i?” ¹⁰Naeya wia maakek, “Wi wia maakiwkin sipira-pa pokomakuk.” Ne wia maakiwkin pokamik. Yakeyak maneka nain mua muutiw wia tuunamik. Wia tuunamik nain tausen ikur (5,000) naap.

¹¹Wi pokap ikaiwkin Yeesus emer ikowa ikur nain aawep Mua Maneka sira eliwa naakep-puap wu-wuepap sererkap wieya enemik. Ne mera pun sira naapiw onak. Wi enemik enemik wia, maa enowa-keriw arek. ¹²Wi enep pepek eriwkin ona teeria wia maakek, “Maa enakiwa kiromakek nain baliweka, me wesusikua.” ¹³Emer ikowa enakiwa kireya fiirimemik nain inera ten kuisow nainiw erup taanek.

¹⁴Ne Yeesus maa miililina naap imeneya wi unowa nain naap urufap maemik, “Aa pepek, Mua Maneka profet miiwa orowa maek nain mua maken akena fanek!” ¹⁵Ne Yeesus kema wiar amisarek, oko wis-ke kekanemi wiena owow saria maneka efa wuikuan, naap naep baurarep ona waisow nainiw ema urupok.

Yeesus eka iinan-pa soomar-ikiwok
(*Matiu 14.22-33, Mak 6.45-52*)

¹⁶⁻¹⁷Aria urer akena Yeesus ona teeria wiisow Galili eka pona orop wi kiikir aasa aawep kame okaiwi Kapeneam ekam-ikemik. Epa kokomarek, nain Yeesus me kererowa ikua. ¹⁸Wi aasa-pa ekam-ikaiwkin ewar maneka wuunemi ifer umukut onaiya wuam-ikua. ¹⁹Wi ikiwep gone-pa

ariwkin Yeesus wiokami ifer iinan-pa soomar-ikim-ikaeya urufap keker opamik. ²⁰Keker opiwkin wia maakek, “Ni me keker opaka, yos-ke!” ²¹Naap maeya wi kemelami o opap purup aasa-pa wuamik. Wuiwkin ewur kuisow kame okaiwi-pa fuunemik.

²²Ne uurik ona wi teeria eka kame okaiwi-pa ikemik nain wi kema naap maemik, iiriw aasa kuisow muuta fan ikua nain ona teeria-ke aawemik. Ne o me wiokak, wi wiisow ikiwemik, naap maemik. ²³Ne aasa papako Taiberias piipup ikiwep epa nan urupap ikemik. Epa eena inon fan yiena Maneka Mua Maneka sira eliwa naakep maa wienakek nain. ²⁴Yaakek maneka Yeesus ona teeria onaiya nan me wia urufap o akupami aasa nain wiar irap Kapeneam ekamik. ²⁵Ekap nan imenap nokaremik, “Nee, somek mua, no kamenap ekapon?” ²⁶Ne wia maakek, “Yo makena nia maakiyem, ni me yo maa miililina onamkun yo efa kema suuwap kema fufurarep nain kookalep efa akupiman, weetak. Ni maa enep uroma taanow muuta nain yo efa akupam-miawiman. ²⁷Nain ni maa enowa ewur samorariya nain me senam kema suuwap uufuneka. Mua Muuka opora nia maakiya nain ni ookami anane epa eliwa-pa ikowen. Nain maa enowa saarik kookalep aawem-ikeka. Moram Auwa Maneka ona uuwowa nain Muuka iwemi kekanowa onaiya iwok.” ²⁸Ne wis-ke maakemik, “I sira kamenap onap Mua Maneka uuwowa onomiyen?” ²⁹Ne wia maakek, “Mua Maneka uuwowa feenap, mua eena sesekak nain opora wiar opaka.”

³⁰Naeya maakemik, “Naapeya-na no maa miililina-ko oneya i urufap makena naep no opora nefar opiyen. No maa miililina sira kain oninan? ³¹Iiriw yiena nembesir epa asia nomon manekiw nan ikiwem-ikok Moses-ke Mua Maneka fareya maa enowa maana naimik nain wia sesekomaya enem-ikemik, eena Mua Maneka opora maek naap,

‘Os-ke maa enowa owow iinan-pa wia sesekomaya enemik.’”

(Eksodas 16.4, Someka 78.24)

Naap maakemik. ³²Ne Yeesus-ke wia maakek, “Yo makena nia maakiyem, enowa nain me Moses-ke wienakek, weetak. Yena Auwa-ke maa enowa akena owow iinan-pa ikua nain nia sesekomiya. ³³Mua Maneka maa enowa feenap nain nia sesekomiya, maa enowa eena iinan-pa orok nain ni miiw mua enep anane eliwa ikowen.” ³⁴Naeya maakemik, “Aa-na, i maa enowa naap nain yienakem-ike.” ³⁵Ne wia maakek, “Maa enowa nain makena yos, eena enep anane eliwa ikowa nain. Wi mua yo efar ekapimik nain wi wuailowa marew. Ne yo opora efar opimik nain kema enekarowa marew. ³⁶Nain yo iiriw nia maakem, ni efa urufiman fain, yo opora me efar opiman. ³⁷Wi mua eena Auwa-ke yiiya nain yo efar epikuan, yo me wia iirarinen. ³⁸Moram, yo miiwa orom nain me yena kookalowa ookowa nain orom, o eena efa sesekak nain kookalowa wiar ookowa naep orom. ³⁹Ne ona kookalowa nain feenap, emerua mua unowa

yiiya nain yo mua kuisow-ko me piipuinen. Ikoka miiwa weeserow epa-pa unowiya wia iikirowinen. ⁴⁰Yena Auwa kookaliya nain feenap, wi Muuka urufap opora wiar opimik nain anane eliwa ikaikuan. Ne wiimar miiwa weeserow epa-pa yena wia iikirowinen.”

⁴¹⁻⁴²Aria Yeesus-ke naap wame maeya wi Yuuda-ke nain miimap murarow opora onami maemik, “O Yeesus-ke, Yosep muuka-ke. I wiawi onak wiar amisaremik. Ne moram ‘Yo owow iinan-pa orom’ naiya!”

⁴³Naap aakunem-ikaiwkin wia maakek, “Ni naap efa maiman nain neek ikainok. ⁴⁴Mua kuisow onaiw yo me efar ekapinon, weetak. Auwa efa sesekak nain-ke mua wia mufeya yo efar ekapikuan. Ne miiwa weeserow epa-pa yena wia iikirowinen. ⁴⁵Ne wi profet-ke maiwkin siisimep-puamik, feenap,

‘Wi unowa nain ikoka Mua Maneka-ke amisa wiinon.’ (*Aisaiya 54.13*)
O mua eena Auwa opora wiar miimap amisa wiar aawiya nain-ke yo efar ekapinon.

⁴⁶Makena, mua kuisow Auwa-ko me urufak, weetak. O mua eena Wiawi mamaiya-pa ikok ekapok nain makena, Mua Maneka urufak. ⁴⁷Yo makena nia maakiyem, mua eena yo opora efar opiya nain anane eliwa ikainon. ⁴⁸Anane eliwa ikowa onoma yos, nain maa enowa makena-ke naiyem. ⁴⁹Makena, niena nembesir unowa epa asia nomon manekiw nan yiwem-ikok wuailep maana enemik, nain wi iiriw umemik. ⁵⁰Ne maa enowa oko maem fain iinan-pa orok, mua eena maa enowa fain enep me uminok naep. ⁵¹Enowa fain enep anane eliwa ikowa nain, makena yos, maa enowa eena owow iinan-pa orok nain. Wi maa enowa fain enimimik nain, wi anane eliwa ikaikuan. Maa enowa nain yena mia yame maiyem, miiw mua unowa eliwa ikauk naep yena yame wuami uminen,” naap wia maakek.

⁵²Naeya wi Yuuda-ke wi-wieniwi oporiw irakemi maemik, “Nee, mua fain ona mia oposia enowa yia maakiya nain kamenap noma?”

⁵³Naeya wia maakek, “Yo makena nia maakiyem, ni Mua Muuka mia oposia ne aka me wiar enimowen-na ni anane eliwa ikowa nain naap me ikowen. ⁵⁴Ne wi mua yo mia oposia ne aka efar enimimik nain wi anane eliwa ikaikuan, ne wiimar miiwa weeserow epa-pa yena wia iikirowinen. ⁵⁵Moram, yena mia oposia-na maa enowa akena-ke ne yena aka pun eka makena-ke. ⁵⁶Mua eena yo mia oposia ne aka efar enimiya nain yo efamiya ikaiya, ne yo o wameiya ikaiyem. ⁵⁷Feenap, Mua Maneka anane ikaiya nain-ke efa sesekak. Ne os-ke ikaeya yo ikem. Nain kakeniw naap, yo ikem, naapeya mua eena yo mia oposia efa enimiya nain os pun ikainon. ⁵⁸Enowa fain makena, owow iinan-pa orok. Iiriw yiena nembesir unowa maa enowa maana naimik nain enemik, nain umurumemik. Ne enowa fain maiyem nain makena-ke, ne wi enimimik nain anane eliwa ikaikuan.” ⁵⁹Kapeneam lotu koora-pa suule wiemi opora naap wia maakem-ikua.

Mua papako Yeesus ookam-ikok piipuamik

⁶⁰Aria ona teeria maneka nain wi mua unowa-ke naap miimap maemik, “Nee, opora naap-ko ikua-i ya? Aa, i opora eliw marew nain moram wiar miimiyen? Kama yia mikiya.” ⁶¹Wi naap maemi muninem-ikemik nain, Yeesus wiar amisarek. Ne wia maakek, “Ni opora nain-ke uroma nia mikeya opora eliw marew efar naiman. ⁶²Ne Mua Muuka ona iiriw ikua neeke kiiriw urupeya urufap ni kamenap-ko maowen-yon? ⁶³Ewar Eliwa kekanowa-pa Mua Maneka wameiya ikok anane eliwa ikaikuan. Wi mua wieniw me pepek. Opora eena yo nia maakem nain Ewar onaiya ikua, ne anane eliwa ikowa nain aawowa-ke. ⁶⁴Nain ni mua papako opora me efar opiman.” Naap maek, moram wi mua eena opora me wiar opamik nain o uuwowa onoma wuak nain iiriw naap wia amisarek. Ne pun mua eena wi iiwua wapena-pa wiar wuowa nain amisarek. ⁶⁵Ne wia maakek, “Yo naapeya nia maakem, mua wieniw yo efar ekapowa me pepek, makena, Auwa ona kekanowa wieya eliw yo efar ekapikuan.” ⁶⁶Ne naap wia maakeya mua unowa o ookam-miemik nain iir nain piipuamik. ⁶⁷Wi ikiwiwkin ona teeria mua ten kuisow erup nain wia nokarek, “Ne nis pun efa piipu naep-i?” ⁶⁸Naeya Saimon Pita-ke maakek, “Sa, Maneka, i mua naarew wiar ikiwiyen? Anane eliwa ikowa opora onoma nos. ⁶⁹I opora iiriw nefar opamik ne pun i amisaremik, makena no Mua Maneka-ke nefa pepekimep nefa sesekeya ekapon.” ⁷⁰Naeya maek, “Makena, yo mua ten kuisow erup nia aawem. Nain mua kuisow Satan-ke ikua!” ⁷¹O Yuudas maemi naap maek. Yuudas-na Saimon Iskariot muuka-ke. Ikoka os-ke Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuinon.

Yeesus ona wiamun unow onaiya maapora ikiwowa aakunemik

7 ¹Aria Yeesus Yuudia kame ikiwowa nain wi Yuuda amis mua-ke o ifakimowa maemik. Naapeya Galili kame-pa nan-pariw ikok uuwam-miek. ²Ne wi Yuuda maapora oko, maa esimsa kuowa maapora naimik nain wiar mamaiyarek. ³Ne Yeesus ona wiamun unowa-ke maakemik, “No Yuudia kame ikiwep maa miililina oneya nena teeria unowa nefar urufuk. ⁴Mua-ko eena maa miililina onowa ariman efar urufap amisaruk naep maa kokot me oniya. Naapeya no ikip maa ariman oneya miiw unowa mua nefar urufuk.” ⁵Ona wiamun unowa opora me wiar opam-ikemik, naapeya naap maakemik. ⁶Ne wia maakek, “Yo epa eewuar. Ni epa anane naap ikaiya. ⁷Miiw mua unowa ni me nia iiwuarimik, weetak, yo efa iiwuarimik. Moram sira samora onimik nain yos-ke ariman wiar wuami maiyem. ⁸Ni eliw ikiwep maapora urufeka. Yo epa eewuar, naeya me ikiwinen.” ⁹Naap wia maakep ona Galili-pa nan ikua.

Yeesus pun maapora nain ikiwok

¹⁰Aria ona wiamun unowa ikiwep Yerusalem-pa nan ikaiwkin o aakisa fan ikiwok. Ariman me ikiwok, kokot ikiwok. ¹¹Iir nain wi Yuuda o

akupami wiam nokarem-miemik, “Nee, mua nain-ko ekapok-i?” ¹²O muuta nain senam aakunemik. Papako-ke maemik, “O mua eliwa-ke,” ne papako-ke maemik, “Weetak, os-ke wia ekerami era samora-pa wia pikiwiya.” ¹³Nain ariman me maem-miemik, moram wi Yuuda woos mua yia samorikuan naep wia keker opamik.

¹⁴Maapora gone-pa ikaiwkin Yeesus ikip fuunep tempel urupep pika kemena-pa opora wia maakem-ikua. ¹⁵Aria wi Yuuda naap urufap kakaemi maemik, “Nee, mua fain suule-ko me ikiwok, o amis maneka naap nain kaanek aawok?” ¹⁶Ne wia maakek, “Yo amisa fain me yena kakeniw amisa-ke, weetak. Mua eena efa sesekek nain-ke yiek. ¹⁷Yo opora fain Mua Maneka wiar ekapok-i e oram yena kema-pa maiyem, nain mua eena Mua Maneka kookalowa ookiyem naiya nain efar furewap makena mainon. ¹⁸Mua ona wame purupekam naep opor unowa ona kema-pa mainon. Ne mua eena o sesekeya ekapok nain unuma wiar pirowa kookaliya nain mua makena-ke, wadol marew. ¹⁹Ni Moses sira-ko me niek-i? Nain ni unowiya o sira wuomakek nain iiwawun-ko wiar ookiman-i? Naap nain ni moram yo efa ifakimu naep oniman?” ²⁰Naeya maakemik, “No sawur-ke nefa anirawamik. Mua naareke nefa ifakimekam naep oniya?” ²¹Ne wia maakek, “Yo maa miililina kuisow eena onam nain ni urufap kakaiman. ²²Ni fain kema suuweka, Moses-ke mia kanima puukowa sira nain nieya ni Sabat epa pun muuka mia kanima wia puukiman. Nain me Moses-ke sira nain imenak, sira nain iiriw nembesir-pa ekapok. ²³Naapeya ni Moses sira me wiar puukiyen naep Sabat-pa mia kanima eliw puukiyen naiman. Nain yo Sabat-pa mua wia saliwamkun ni moram efa amukariman? ²⁴Ni oram mokoka-pa urufap me maeka. Ni maa baliwep kema suuwap makena-ke naep maeka.” Naap maek.

Yeesus makena Krais-ki e weetak

²⁵Aria wi Yerusalem mua papako-ke maemik, “Nee, mua fain ifakimu naep maimik nain faneka ya. ²⁶Ne mua unow mokoka-pa opora maeya mua kuisow o-ko me kiripomimik. Wi anim onoma pun o makena Krais-ke naimik-yon-i? ²⁷Ne o epa ekapok nain i amisaremik. Nain ikoka Krais epa ekapiya nain mua kuisow me amisariyen,” naap maemik. ²⁸Aria Yeesus tempel pika kemena-pa emeria mua opora wia maakemi kerew farep maek, “Ae, ni yo efa amisareman, ne epa ekapem nain pun efa amisareman. Naap-i? Nain yo me yenaiw ekapep fan ikem! O eena efa sesekek nain opor makena onoma os. Ni o me amisareman, ²⁹nain yos-ke amisarem. Moram o wiar ikemkun ona efa sesekeya fan ekapem,” naap maek. ³⁰Naap maeya opu naep uufunemik, nain o epa eewuar ikaeya me opamik. ³¹Ne iir nain pun mua unow akena o makena wiar naemik. Neemi maemik, “Mua fain maa miililina unowa oniya noma. Ne Krais

ikoka ekapowa naimik nain o nomakep unow akena oninon-i?”³² Naap maem-ikaiwkin wi Farisi-ke wia miimamik. Naapeya wi pris woos mua wiamiya aakunep tempel ami mua wia sesekamik, wi ikiwep opuk naep.

³³Aria Yeesus aakunemi feenap wia maakek, “Yo epa maala ni niamiya me ikainen. Yo o eena efa sesekak nain wiar ikiwowa-ke. ³⁴Iir nain yo efa akupowen-na wia, me efa imenowen, ne epa yo ikiwep ikainen nain ni kamenap ikiwowa.” ³⁵Ne wi Yuuda-ke maemik, “Nee, kaanek ikiweya i me urufiyen yia naiya noma? I Yuuda unowa eena Grik owow unowa-pa ikemik nain neek wiar ikiwep Mua Maneka opora wia maakekam naep naap maiya-i? ³⁶Kamenap maemi feenap maek, ‘Ni yo efa akupowen-na wia, me efa imenowen. Ne yo ikip ikaiyem nain ni ikiwowa me pepe.’” Naap maem-ikemik.

³⁷Aria maapora nain weeserow fofa kererek, fofa nain manek akena. Iir nain Yeesus iimarep kerewa kiriremi maek, “Mua eena kema enekariya nain yo efar ekapep eka eniminok. ³⁸Ne mua eena yo opora efar miimiya nain eka anane kema-pa wiar imenarem-ikainon, eka arona-pa imenarem-ikaiya naap, eena Mua Maneka opora maek naap.” ³⁹Ewar Eliwa maemi eka maek. Mua eena o opora wiar opiya nain Ewar Eliwa aawinon. Nain iir nain eewuar, moram Yeesus unum maneka me aawowa ikua.

⁴⁰Wi naap miimap papako-ke maemik, “Aa, mua fain profet makena-ke.” ⁴¹Ne papako-ke maemik, “O Kraisi-ke.” Ne teeria oko-ke maemik, “Kraisi eliw Galili kame-pa imenarinon-i? Weetak. ⁴²Moram Mua Maneka opora feenap maek, Kraisi ikoka Yuudia kame Betlehem owowa-pa imenarinon, Dewit kerekera-pa.” ⁴³Wi Yeesus muuta nain naap aakunemi wiam pukep erup aremik. ⁴⁴Ne papako opu naemik, nain mua kuisow-ko ekap me opak.

⁴⁵Aria wi tempel ami mua oram kirep ikiwiwkin wi pris woos mua ne wi Farisi-ke wia nokaremik, “Ni moram me opap pekapeman?” ⁴⁶Ne wia maakemik, “O opora eena maiya nain mua kuisow naap-ko me maimik.” ⁴⁷Ne wi Farisi-ke wia maakemik, “Ne nis pun naap nia wadolalowak-i? Ae-na. ⁴⁸I woos mua ne i Farisi mua kuisow opora-ko wiar opimik-i? ⁴⁹Wi mua o opora wiar ookimik nain wi kema marew-ke, Moses sira me wiar amisaremik. Wi nain pina-pa ikemik, iiwawun maa anima mia-pa wiam wuap-puamik,” naap maemik. ⁵⁰Ne Farisi mua oko, unuma Nikodemus, mua nain iir oko Yeesus wiar ikiwok. ⁵¹Os-ke wia maakek, “Nee, i sira naap-ko yiar ikua-i? Mua opora me wiar mekawowa, o pina onak naimik-i?” ⁵²Naeya wis-ke maakemik, “Aa, nos pun Galili mua-ke-yon aa? No Mua Maneka opora baliwep urufap amisarinan, profet Galili kame-pa me imenarinon,” naap maakemik.^c

^c 7.52 Opora fain (1-11) Yon ona me siisimok-yon. Wi amis mua-ke maimik, mua oko-ke siisimep fan mikowawamik.

Yeesus emeria oko pina wiar iirarek

8 ¹Aria mua unowa wiena koora ikiwiwkin Yeesus ona waisow Oliw ema urupok. ²Nan ikok uuriw akena nainiw oromi tempel pika kemena ikiwok. Nan ikaeya mua unowa ekapep warikiwkin pokap ikok opora wia maakem-ikua. ³Ne aria emeria oko soma mua ikos ikaiwkin urufap opamik. Opap wi Farisi ne wi sira amis mua wapena-pa wiar wuiwkin Yeesus wiar pikiwemik. Pikip mua unowa mokok epa-pa iimarowamik. ⁴Iimarowap Yeesus maakemik, “Somek mua, emeria fain muewowa puukap soma mua wameiya ikaeya urufap opap fan amapekapemik. ⁵I sira eena Moses yia wuomak nain feenap, wi soma oraimik nain nomon ika wiarimik. Ne no kamenap main?” ⁶Wi o opora uferinok naep naap nokaremik. Kamenap maeya-na opora-pa wuiyen naemik. Ne Yeesus-na ineka kuep wapeniw miiwa-pa maa siisimem-ikua. ⁷Ne wi yaawerow marew nokarem-ikaiwkin iimarep wia maakek, “Ni mua kuisow-ko pina naap me onap-na ookikir nomona wafurominok.” ⁸Naap wia maakep-puap nainiw ineka kuep miiwa-pa maa siisimem-ikua. ⁹Naeya wi mua teeria nain naap miimap mua kuisowiwiw ikiwem-ikemik. Wi iperowa kiikir miimiwkin wi papako muraremik. Ne emeria nain waisow nan iimarep ikua. ¹⁰Aria Yeesus nainiw iikirap kiri-kirek-na emeria nain waisow ikua. Ne maakek, “Nee, wi teeria faa, kamenap aremik? Mua kuisow-ko feek ikok nefa ifakimowa me maek-i?” ¹¹Naeya emeria nain-ke maakek, “Maneka, weetak.” Ne Yeesus-ke maakek, “Ne yos pun naap me nefa oninen. No ikiwep pina nainiw me one,” naap maakek.

Yeesus-na miiw parina-ke

¹²Ne aria Yeesus nainiw wia maakemi maek, “Yo miiwa fain parina-ke. Wi mua eena yo yookimik nain parina wiar ikaeya anane eliwa ikaikuan, wi epa kokoma-pa me soomarikuan.” ¹³Naeya wi Farisi-ke maakemik, “No nena kema-pa opora naap name main. No nena name main nain nena naisow name main. Naapeya opora makena-ke me nefar naiyen.” ¹⁴Ne wia maakek, “Aria, yo yena kema-pa opora yame mainen-na, nain pun makena-ke. Moram owowa eena yo ekapem nain amisarem, ne ikoka kirep ikiwowa pun amisarem. Ne ni me efar amisareman. ¹⁵Ni anane miiw sira ookami mua wia mekawap opora-pa wia wuiman. Yo mua kuisow opora-pa-ko me wia wuiyem. ¹⁶Nain opora-pa wia wuinen nainen-na yo eliw naap oninen. Moram me yo yaisow kema-pa aakuniyem, weetak. Auwa ona efa sesekak nain efamiya ikua. ¹⁷Ne ni niena sira Moses wuak nain feenap siisimep-puiwkin maiman, opora kuisow nainiw mua wiam erup maiwkin makena-ke naiman. ¹⁸Ne yos pun naap yena yame maiyem, ne o eena efa sesekak nain yena Auwa

nain pun yo efa maiya.” ¹⁹Naeya wis-ke nokaremik, “Nena niawi kaanek ikua?” Ne wia maakek, “Ni me efa amisareman, naeya yo Auwa me efar amisareman. Yo efa amisarekaman-na Auwa pun efar amisarekaman.” ²⁰Tempel pika kemena eena maamuma wuimik nan opora wia maakem-ikua. Ne iir nain pun me opamik, moram o epa eewuar.

Yeesus iinan owowa ikiwowa maek

²¹Ne aria nainiw wia maakek, “Yo fan ikiwiyem, ikiwemkun yo efa akupowen. Ne ni ikoka niena pina-pa umowen. Owowa eena yo ikiwiyem nain ni ikiwowa me pepeke.” ²²Naap maeya wi Yuuda-ke maemik, “Moram feenap maiya, ‘Owowa yo ikiwiyem nain ni ikiwowa me pepeke,’ naiya. Ona wame ifakimekam naep naap maiya-i?” ²³Ne wia maakek, “Yo owow iinan mua-ke, ne ni wia. Ni miiwa fain mua-ke, ne yo iinan-pa orom. ²⁴Neemi yo iiriw nia maakem naap, ni ikoka niena pina-pa umowen. Yo os-ke yame maem nain ni makena-ke me efa naowen-na niena pina-pa umowen.” ²⁵Naeya nokaremik, “No mua naareke?” Ne wia maakek, “Yo iiriw nia maakem, yo mua nain-ke. ²⁶Yo nia mekawami nia maakowa nain opora senam akena efar ikua. Ne o eena efa sesekak nain makena-ke. Opor unowa o wiar miimap miiw mua nia maakiyem.” ²⁷Ona Wiawi maemi naap wia maakem-ikua, nain wi kema-ko me aawemik. ²⁸Naapeya wia maakek, “Ni ikoka yo Mua Muuka efa fakerap efa amisarowen, yo os-ke. Ne yo yena kema-pa maa me oniyem, nain pun amisarowen. Auwa ona efa maakiya nain muutiw maiyem. ²⁹Ona efa sesekak nain-ke efamiya ikua. Efa piipueya yaisow me ikaiyem, weetak. Moram maa unowa ona kookaliya naap oniyem.” ³⁰Naap maeya wi unow akena opora makena wiar naemik.

Abraham muuk unowa

³¹Aria wi o opora makena wiar naemik nain wia maakek, “Ni kekanep yo opora efar opam-ikowen-na yena teeria kakeniw-ke nia nainen. ³²Naeya ni opor makena amisarowen, ne opor makena nain-ke nia wasirkeya eliwa ikowen.” ³³Ne wis-ke maakemik, “I Abraham nembesir unowa-ke. I mua oko tepak-pa wiar ikok uuwow mua me ikemik. Ne no kamenap naep naap maen, ‘Ni ikoka nia wasirkiwkin eliwa ikowen.’ ” ³⁴Ne wia maakek, “Yo makena nia maakiyem. Mua eena sira samora oniya nain, mua nain sira samora-ke kaikap-pueya ikua, uuwow mua saarik. ³⁵Ne uuwow mua unum marewa ikaiya. Makena, Muuka-ke ona Wiawi kemena-pa anane unum onaiya ikaiya. ³⁶Ne os-ke nia wasirkep aawinon-na eliwa ikowen. Nain feenap, ni ikoka eliw akena ikowen. ³⁷Yo amisarem, Abraham niena nomokow fiira-ke. Nain yo opora nia maakiyem nain ni kema-pa me wuiman, miimowa miatinep yo efa ifakimu naep oniman. ³⁸Yo maa unowa yena Auwa wiar urufap nia maakiyem nain nis-ke niena niawi oko-ke nia maakeya naap oniman.”

³⁹Naeya maakemik, “Abraham-na yiena auwa-ke naimik.” Ne wia maakek, “Ni Abraham muuka ikekaman-na sira wiar ookekaman. ⁴⁰Yo opor makena Mua Maneka wiar miimam nain nia maakekam naep oniyem-na nis-ke efa ifakimu naep oniman. Abraham iiriw sira naap-ko me onam-ikua. ⁴¹Ni niena niawi oko ookap uuwowa naap wiar oniman.” Ne maakemik, “I me era muuka-ke. Yiena Auwa kuisow Mua Maneka nanek, ne i o muuka akena-ke ikemik.”

⁴²Ne wia maakek, “Mua Maneka ni Niawi ikekak-na yo efa kookalekaman, moram yo o wameiya ikok orop aakisa fan ikem. Yo yenaiw me orom, weetak, ona efa sesekak. ⁴³Ne yo opora maiyem fain ni moram kema me pukeman? Nain feenap, yo efa miimowa miatiniman, naapeya kema me pukeman. ⁴⁴Ni niena niawi Satan muuk unowiya o kookalowa wiar ookiman. O mua wia samoram-ikua, iiriw ekera ekapep aakisa. Ne opor makena me opiya, moram opor makena nain o marew. Ona kema-pa opora kiripami nia peeskimem-ikua. Moram o mua wadola-ke, ne opor wadola onoma os. ⁴⁵Naapeya yo makena nia maakiyem, nain ni opora me efar opiman. ⁴⁶Ne ni mua kuisow yo pina onamkun-ko efa urufaman-i? Nain yo opor makena nia maakiyem nain ni moram me efar opiman? ⁴⁷Mua eena Mua Maneka teeria-pa wiar ikaiya nain Mua Maneka opora wiar miimiya. Nain ni Mua Maneka teeria-pa me wiar ikeman, naapeya opora me wiar miimiman.”

⁴⁸Naap wia maakeya wi Yuuda-ke maakemik, “I maken akena maimik, no wi Samaria mua-ke, ne sawur-ke nefa anirawamik, ae-na.” ⁴⁹Ne wia maakek, “Weetak akena, yo naap wia. Yo yena Auwa unuma piriye, nain nis-ke unuma efa samoriman. ⁵⁰Yo me yena unuma yame piriye, weetak. Mua eena yia mekawiya nain-ke unuma efa piriya. ⁵¹Yo makena nia maakiyem, mua eena yo opora efar opiya nain me uminon.”

⁵²Naeya wi Yuuda-ke maakemik, “Aa, i aakisa nefa amisaremik, no sawur-ke nefa anirawamik. Moram Abraham iiriw umok ne wi profet pun iiriw umurumemik. Nain nos-ke naap main, mua eena no opora nefar opinon-na me uminon. ⁵³No yiena nembesir Abraham nomakep maneka arekam naep-i? O iiriw umok, ne wi profet pun umurumemik. Ne no mua kamenap-ke, naeya naap main?”

⁵⁴Ne wia maakek, “Yo yenaiw unuma yame pirinen-na ikoka makena me arinon. Yena Auwa niena Mua Maneka naiman nain-ke yo unuma efa piriya. ⁵⁵Makena, ni o me amisareman, nain yos-ke amisarem. Ne yo me amisarem nainen-na, yos pun ni saarik mua wadola ikainen. Nain yo amisarep opora wiar opiyem. ⁵⁶Neemi niena nembesir Abraham yo orowa nain kema wuam-ikua. Ne yo oromkun efa urufap kemelak.”

⁵⁷Naeya maakemik, “Sa, no mokoma kamin ikok no Abraham urufam nain?” ⁵⁸Ne wia maakek, “Yo makena nia maakiyem, yo iiriw iiriw ikem. Yo iiriw ikemkun Abraham imenarek.” ⁵⁹Naap maeya, nan-pariw nomon

ika waru naep onamik-na wia, yakeyak manekiya wia bilik aremi tempel piipup oromi ikiwok.

Yeesus mua mokok opa saliwak

9 ¹Aria Yeesus ikiwem-ikok mua mokok opa-ko urufak. Mua nain iiriw onak uroma-pa naap orok. ²Aria Yeesus ona teeria-ke nokaremik, “Somek mua, mua fain naarew pina-pa onak-ke mokok opa naap muukarek? Mua nain ona pina-pa e onak wiawi pina-pa?” ³Ne wia maakek, “Weetak, me mua nain ona pina-pa e onak wiawi pina-pa naap imenarek. Naap arep ikua nain, ikoka Mua Maneka-ke saliweya mua unowa o kekanowa wiar urufikuan. ⁴Aakisa ama maneka ikua fainiw o eena efa sesekak nain uuwowa onomiyen. Epa nan kokomariya, uura mauwowa me pepek. ⁵Yo fan ikem nain miw mua parina wiem-ikaiyem.”

⁶⁻⁷Naap maep-puap ineka kuemi opeka tuenep opeka nain miw onaiya kiripak. Kiripap aawep mua nain mokoka-pa ifomami maakek, “No ikiwep Siloam eka unawera-pa mokoka yasuwe.” Eka unuma nain kemena feenap, “Sesekowa”. Naeya ikiwep mokoka yasuweya mokoka wiar wilinek. Naeya kirep ekapok.

⁸Ne aria ona owow epaskun ne wi mua iiriw maamuma wia nomarem-ikua nain urufamik nain-ke naap urufap wi-wieniwi wiam nokaremik, “Nee, mua fain anane fan pokap ikok maa yia nomarem-ikaiya nain-ki?” ⁹Ne papako-ke maemik, “Ae, mua nain-ke.” Ne papako-ke maemik, “Sa, weetak. Mua fain o saarik urufinan.” Naap aakunem-ikaiwkin ona wia miimap wia maakek, “Ae, yos-ke.” ¹⁰Naeya nokaremik, “Ne no kamenap onap mokoka wilinep aakisa maa urufin?” ¹¹Ne wia maakek, “Mua Yeesus naimik nain-ke sipa aawep mokoka-pa ifomep efa maakek, ‘No ikiwep Siloam eka unawera-pa mokoka yasuwe.’ Naeya opora wiar ookap naap onamkun mokoka efar wilineya maa urufiyem.” ¹²Ne nokaremik, “Mua nain ona kaanek ikua?” Ne os-ke, “Yo me amisarem,” naap wia maakek.

Wi Farisi mua sariarek nain baliwep akena nokaremik

¹³⁻¹⁴Yeesus sipa kiripap mua mokok opa saliwak nain, Sabat fofa-pa nain onak. Muut nain mua nain aawep wi Farisi wiar ikiwemik. ¹⁵Ne wi Farisi-ke nokaremik, “O kamenap onap mokoka nefar saliwak?” Ne wia maakek, “Sipa aawep mokoka-pa wuomep-puap ikip mokoka yasuwowa efa maakeya naap onap aakisa maa urufiyem.” ¹⁶Ne wi Farisi papako-ke maemik, “Mua sira naap onak nain me Mua Maneka wiar ekapok, naeya Sabat sira me ookiya.” Ne papako-ke maemik, “Weetak, pina mua maa miililina naap nain me oninon.” Naap maemi wiam fookamik. ¹⁷Naap ikok nainiw mua mokok opa nain nokaremik, “Mua nefa saliwak nain no kamenap mainan?” Ne maek, “O profet-ke.”

¹⁸Ne o mokok opa ikok sariarek nain wi Yuuda makena-ke me naep ona onak wiawi wiar farep ¹⁹wia nokaremik, “Ni maeka, mua fain ni muuka-ki? Ne mokok opa naap imenarek, naap-i? Ne kamenap onap aakisa maa urufiya?” ²⁰Ne onak wiawi-ke wia maakemik, “Ae, makena i muuka-ke, mokok opa naap imenarek. ²¹Ne aakisa mokoka kamenap onap sariarep maa urufiya nain i me amisaremik. Ne mua naareke saliwak nain pun me amisaremik. O me gia muuta-ke, ona nokariwkin nia maakinok!” ²²⁻²³Aria wi Yuuda woos mua iiriw opora feenap anumap-puamik, mua naareke Yeesus Mesaiya-ke nainon-na mua nain iiwawun iirarep sisina-pa wuiwkin wi wiamiya lotu me arinon. Wiam erup nain wia keker opap maemik, “O arimok aa, ona nokareka.”

²⁴Ne kiiriw mua nain fariwkin ekapeya maakemik, “No Mua Maneka unuma-pa makena mae! I mua nain amisaremik, pina mua-ke.” ²⁵Ne os-ke wia maakek, “O pina mua-ki e wia, yo me amisarem. Yo maa kuisow fain amisarem, yo iiriw mokok opa ikem, ne aakisa maa urufiyem.” ²⁶Naeya nokaremik, “O maa mauwa nefa onak? Ne sira kamenap onap mokoka nefar saliwak?” ²⁷Ne wia maakek, “Yo nan maem, nain yo me efa miimaman. Ne moram nainiw mae-maep nainen? Nis pun o teeria wiar aru naep-i?” ²⁸Naeya wis-ke riirinemi maakemik, “No nena mua nain teeria-ke. I wia, i Moses sira wiar ookimik. ²⁹I fain amisaremik, Mua Maneka ona opora iiriw Moses iwok. Ne mua nain me amisaremik, ne epa kaanek ekapok nain pun me amisaremik.” ³⁰Ne mua nain-ke wia maakek, “Aa, ni opora naap maiman, naapeya yo kema suuwiyem-na weetak. Moram nis-ke o epa ekapok nain me amisareman naiman. Nain yo mokoka efar saliwak! ³¹I feenap amisaremik, wi pina mua, Mua Maneka maa nokarimik nain opora me wiar miimiya. Makena, wi mua eena opora wiar miimap ookimik nain opora wiar miimiya. ³²Iiriw iiriw mua kuisow mua mokok opa-ko mokoka wiar saliwak naiwkin-ko me miimamik. ³³Ne mua fain me Mua Maneka wiar ekapekak-na maa miililina kuisow me onekak.” ³⁴Naeya wis-ke maakemik, “No pina onaiya ikok imenaren. Ne nos-ke i suule yiekam naep-i?” Naap kakankami iiwawun iiraremik.

Wi mua opora me opimik nain wi mokok opa saarik

³⁵Aria mua nain iiraremik nain Yeesus opora miimak. Ne mua nain akupap imenap maakek, “No Mua Muuka makena-ke nain-i?” ³⁶Naeya os-ke, “Oo Maneka, mua nain naarew main? Unufeya makena nainen.” ³⁷Ne Yeesus-ke maakek, “No mua nain aakisa urufin. Nain-ke nefamiya aakunem-ikaiya.” ³⁸Naeya maakek, “Maneka, aakisa yo makena naiyem.” Neemi Yeesus meren onoma-pa keema muuna mikap unuma fakerak. ³⁹Naeya maakek, “Yo miiwa fan ekapem nain yo muuta nain wia mekawikuan. Naapeya wi mua mokok opa eliw maa urufikuan, ne

mua mokok eliwa mokok opa arikuan.”⁴⁰ Aria wi Farisi papako pun nan ikaiwkin Yeesus opora naap maek. Naeya nokaremik, “Ne is pun mokok opa-ke yia nain-i?”⁴¹ Ne wia maakek, “Ni mokok opa ikekamana ni pina marew ikekaman. Nain ni feenap maiman, ‘I maa urufimik,’ naapeya ni pina naap niar ikainon.”

Sipsip nepiow mua eliwa

10¹ “Aria yo makena nia maakiyem, mua eena sipsip pika omopora-pa kemena me ikiwowa, pika ara-pa pikinep kemena oriya nain ikum mua-ke, ne mua samora-ke.² Ne mua anane omopora-pa kemena ikiwiya nain o sipsip nepiow mua makena-ke.³ Omopora urufiya mua nain-ke omopora teekeya kemena ikiwiya. Ikiwep ona sipsip iiwawun maneka unuma wia unufami wia aankeya iwakara wiar miimap ekapiwkin owaruma wia poraiya.⁴ Owaruma wia porop ona miimeya murarep ookimik, moram o iwakara wiar miimap amisaremik.⁵ Mua oko me wiokikuan, weetak, iwakara sira oko miimap baurarikuan.”⁶ Yeesus arekin opora fain wia iromak, nain wi kemena me wiar aawemik.

⁷ Naapeya feenap maek, “Yo makena nia maakiyem, yo sipsip pika omopora-ke.⁸ Wi mua papako iiriw ekapemik nain wi ikum mua ne mua samora-ke. Naeya wi sipsip opora me wiar miimamik.⁹ Yo omopora-ke, mua yo efar ekapemi kemena ikiwiya nain eliwa ikainon. Maa enowa akupami eliw orop nainiw urupep iwinon.¹⁰ Wi ikum mua-na maa ikum aawu naep, wia ifakimu naep ne maa samoru naep ekapimik. Ne yos-ke pokow eliwa aawuk naep ekapem, ne pokow eliwa nain naap wiar manekarem-ikainon.

¹¹ Aria yo sipsip nepiow mua eliwa-ke. Sipsip nepiow mua eliwa-na ona sipsip teeria wia asipami eliw uminon.¹² Ne uuwow mua wia sesenariwkin sipsip wia urufomimik nain wia. Naeya siow asia-ke ekapeya urufap sipsip neeke wia piipuap baurarikuan. Ne siow asia-ke sipsip nain wia fa-faemi papako wia ifakiminon.¹³ Moram o oram uuwow mua-ke, sipsip me wia kema suuwinon.¹⁴⁻¹⁵ Ne yo sipsip nepiow mua eliwa-ke. Yo yena sipsip baliwep wia amisarem, ne wis pun yo efa amisaremik. Sira naap akena, Auwa ona yo efa amisarek, ne yo o amisarem. Ne yo yena sipsip teeria muuta nain eliw uminen.¹⁶ Aria yo sipsip teeria papako pun efar ikemik. Wi nain pun wia aawep yena pika kemena-pa wia wuamkun teeria kuisow arep opora efar miimam-ikaikuan. Naeya sipsip teeria kuisow ne nepiow mua pun kuisow, naap ikainon.

¹⁷ Yena Auwa manek akena efa kookaliya, moram yo umep iikirowa nain eliw naem.¹⁸ Wi mua efa ifakimikuan nain, me wieniw efa ifakimikuan, weetak. Yo yena yame wuami uminen naemkun eliw efa ifakimikuan. Yo eliw uminen, ne yena kekanowa-pa iikirinen. Auwa ona naap one naep kekanowa yiek.” Naap wia maakek.

¹⁹Aria wi Yuuda Yeesus opora maek nain muuta nainiw wiam fookamik. ²⁰Ne mua unowa-ke maemik, “O sawur-ke anirawiwkin ikiwosa momorarek. Ni moram opora wiar miimiman?” ²¹Ne papako-ke maemik, “Weetak, mua eena sawur-ke wia anirawimik nain opora naap me aakunimik! Ne pun mua mokok opa kamenap saliwikuan?”

Wi Yuuda-ke Yeesus iiraremik

²²Aria Yerusalem owowa-pa lotu onowa fofa maneka kererek, iiriw tempel omopora paaskamik fofa nain. Fofa nain anane dabel saana-pa kereriya. ²³Iir nain Yeesus tempel pika kema-pa soomarem-ikua, epa nain Solomon soomarow epa naimik. ²⁴Ne wi Yuuda-ke ekapep o warikap ikok nokaremik, “No iikamin opor makena yia maakinan? No Mesaiya-na makena mae.”

²⁵Ne wia maakek, “Yo iiriw nia maakem nain ni makena me efa naeman. Uuwow unowa yena Auwa unuma-pa onami ariman yame wuiyem. ²⁶Nain ni me yo sipsip teeriaiya opora me efar opiman. ²⁷Yo yena sipsip anane iwakara efar miimimik. Yo wia paayarem, ne wi yo yookimik. ²⁸Yo wia aawemkun anane eliwa ikaikuan, me mesenalikuan. Yo baliwep wia opap ikem ne mua oko-ke yo wapena-pa efar wasirkap aawowa me pepek. ²⁹Yena Auwa eena yo wapena-pa wia wuak nain kekanowa akena-ke, maa unowa os-ke nomakek. Naeya wi mua yena Auwa wapena-pa wiar ikemik nain wia mufep aawowa me pepek. ³⁰I Auwa ikos epaskun akena ikemik.”

³¹Naap maeya nomon ika waru naep onamik. ³²Ne wia maakek, “Yo uuwow eliwa unowa yena Auwa wiar aawep onamkun urufaman nain, ni kain kema suuwap nomon ika enaru naep oniman?” ³³Naeya maakemik, “I me nain naep nefa ifakimu naep onimik. Nos-na no mua oram nain-ke Mua Maneka firekap main, yo Mua Maneka-ke name main.”

³⁴Ne wia maakek, “Mua Maneka opora iiriw siisimep-puamik nain amisareman, feenap, Mua Maneka-ke maek, ‘Ni unowiya mua maneka-ke’ naap maek. ³⁵Wi mua eena o opora wiar aawemik nain mua maneka-ke wia naek. Aria Mua Maneka opora nain eka me arinon. ³⁶Ne yo Auwa-ke efa nanikap efa sesekeya miiwa fan orom. Neemi yo Mua Maneka Muuka-ke yame naiyem nain me pepek-i? Ni moram efa maiman, ‘O Mua Maneka firekiya’. ³⁷Yo Auwa uuwowa me onominen-na makena, ni opora me efar opaka. ³⁸Aria ni eena yo opora me efar opiman nain yo maa miililina oniyem nain efar urufap-na makena-ke naeka. Neeke ni amisarowen, Auwa yo efamiya ikua ne yo o wameiya ikem.”

³⁹Naap maeya wi nainiw opu naep onamik-na wia bilik aremi orok. ⁴⁰Ikiwep Yodan eka pona okaiwi ekap nan ikua, iiriw eena Yon mua wia yasuwam-ikua nan. ⁴¹Nan ikaeya mua unowa o wiar ekapemik. Ekapemi maemik, “Makena, Yon iiriw maa miililina-ko me onam-ikua. Nain mua

fain maemi aakunem-ikua nain-ke maken akena.”⁴² Ne iir nain mua unowa o opora wiar opamik.

Lasarus umok nain Yeesus-ke iikirowak

11 ¹Aria Betani owow mua oko Lasarus naimik nain napum maneka aawok. Ona wekera erup, Maria Mata ikos wis pun nan wameiya ikemik. ²(Iir oko Maria nain-ke sanda aawep ekap Yeesus merena yasuwomap ona affi fuuliw meren supuka ipiwominon. Emeria nain womokowa Lasarus, os-ke napumarek.) ³Ne wekera erup nain-ke Yeesus opora sesekomami maakemik, “Oo Maneka, nena nomar eliya napum maneka aawok.” ⁴Ne Yeesus opor amisa nain aawep maek, “Napuma aawok nain me umowa-ke, weetak. Nain eena Mua Maneka kekanowa ne unum maneka wiar urufowa-ke. Ne Mua Maneka Muuka pun unum maneka aawinon.” ⁵Wiam arow nain Yeesus manek akena wia kookaliya. ⁶Nain opora miimap ewur me ikiwok, fofa erup nan ikua. ⁷Ne nain weesereya arowona ona teeria wia maakek, “Arika, i kirep Yuudia ikiwikua.” ⁸Naeya ona teeria-ke maakemik, “Sa, somek mua, erekema fan kame nan wi Yuuda-ke nomon ika nenaru naep onamik, nain no aakisa kiiriw ikiwowa main-i?” ⁹Ne wia maakek, “I parina-pa ikemik. Epa wiimiya nain ewur akena me kokomariya, ae-na? Mua amirika soomariya nain merena maa me eewawinon. Moram amirikiya maa urufap soomariya. ¹⁰Makena, uura soomaremi merena maera-pa arinon. Moram epa kokomiya maa urufowa me pepek.” ¹¹Ne wia maakek, “Yiena emar Lasarus napumarep inep ikua, yo ikiwep ifimekam naep.” ¹²Naeya ona teeria-ke maakemik, “Sa, o ininon-na ikoka sariarinon.” ¹³Lasarus umok nain Yeesus-ke o inep ikua naek. Naeya ona teeria kema maemik, inep ikaiya maiya. ¹⁴Ne aakisa fan opor makena fookap wia maakek, “Lasarus iiriw umeya soopamik. ¹⁵Yo eliw akena wameiya me ikem, moram yo maa onamkun ni ikoka urufap makena efa naeka naep. Arika, aakisa wiar ikiwikua.” ¹⁶Naeya Tomas-ke Yeesus teeria papako nain wia maakek, “Arika, i yiena somek mua ookap ikiwikua. Unowiya eliw neek umiyen!” (Tomas unum oko Didimus^d naemik.)

Umep iikirowa onoma Yeesus

¹⁷Aria Yeesus ame ikiwep Betani fuunep naap miimamik, Lasarus iiriw umok, ne nomon ona-pa wuap-puiwkin fofa erepam ikiwok. ¹⁸Betani owowa Yerusalem mamaiya-pa ikua. ¹⁹Naapeya Maria Mata ikos wiena womokowa-ke umeya wi Yuuda unowa wia waawarowa ikiwemik.

²⁰Aria Yeesus ekapem-ikaeya Mata maakiwkin miimap miira puuk-ikiwok. Ne Maria koorapa ikua. ²¹O ikip era-pa mirowap maakek,

^d 11.16 Unuma Didimus kemena feenap, onak-ke erup wia muukarek.

“Aa Maneka, no feek ikekan-na yo yomokowa me efar umekak. ²²Nain yo amisarem, no maa mauwa naep Mua Maneka nokarinan-na eliw nefa apekarinon.” ²³Naeya maakek, “Nena nomokowa ikoka iikirinon.” ²⁴Ne Mata-ke maakek, “Aa yo amisarem, ikoka miiwa weeserow epa-pa iikirinon.” ²⁵Ne Yeesus-ke maakek, “Umep kiiriw iikirowa, ne anane eliwa ikowa nain onoma yos, ne mua naareke yo opora efar opinon-na makena o uminon, nain iikirap eliwa ikainon. ²⁶Ne mua mokok enuma ikok yo opora efar opiya nain iiwawun me mesenalinon, weetak. Anane eliwa ikainon. Yo maem fain no makena efar nain-i?” ²⁷Naeya maakek, “Ae, Maneka, yo makena nefa naiyem. No Mesaiya-ke ne pun no Mua Maneka Muuka-ke. Mua eena miiwa orowa maemik nain, makena nos.”

Yeesus omok

²⁸Aria Mata naap maep weesereya nainiw kirep owowa ekapep ona wiamun Maria fareya epeya ifan onoma-pa maakek, “Somek mua fanek, no nefa ikumiya.” ²⁹Maria naap miimap ewursow akena Yeesus urufowa ikiwok. ³⁰(Yeesus owowa me wiar fuunowa ikua, iiriw Mata ikos era-pa aakunemik epa nan-pariw ikua.) ³¹Ne wi Yuuda koorapa taanep ikemik nain Maria naap urufap matmat-pa omomekam naep ikiwiya naemi ookamik. ³²Aria ikiwep Yeesus urufap meren onoma-pa iima ifemakep ikok maakek, “Oo Maneka, no feek ikekan-na yo yomokowa me efar umekak.” ³³⁻³⁴Naap maakemi omok, ne wi Yuuda ookap ekapemik nain pun omemik. Yeesus naap wia urufap kema beelalep kema-pa omem-ikok wia maakek, “O sapuka kaanek wuaman?” Ne wis-ke maakemik, “Maneka, i ikip nefa ofakowiyen.” ³⁵Naap maakiwkin Yeesus omok. ³⁶Ne wi Yuuda-ke maemik, “Aa, mua nain manek akena kookalek.” ³⁷Ne papako-ke maemik, “O mua mokok opa wia saliwam-ikua. Ne moram mua fain me saliwak, naeya me umekak!”

Yeesus Lasarus iikirowak

³⁸Aria Yeesus matmat ekam-ikok kema iiwawun beelalek. Matmat nain nomon ona-pa onamik. Sawi napuma nan wia wuap nomon opaimikiw ofomamik. ³⁹Ne ekap wia maakek, “Nomon opaimika nain iirareka.” Naeya Mata-ke maakek, “Oo Maneka, fofa erepam ikiwok, oko beel ikina yia aawinon!” ⁴⁰Ne Yeesus-ke maakek, “Yo iiriw nefa maakem, feenap maem, no makena efa naeya-na Mua Maneka kekanowa aakisa wiar urufinan. No iiriw me miiman-i?” ⁴¹Naeya nomon maneka eena ona ofomap-puamik nain iiraremik. Ne Yeesus iinan mokakemi maek, “Oo Auwa, no opora efar miimin, naapeya sira eliwa naiyem. ⁴²Yo amisarem, no anane efa miimin. Nain yo mua unowa aakisa fan taanep ikemik fain wia naep maiyem. Naeya wi urufap no efa sesekan nain makena-ke efa nauk.” ⁴³Naap maep Lasarus farep maek, “Oo Lasarus, no iikirap epa

maneka ore!” ⁴⁴Naeya o eena iiriw umok nain iikirap orok. Miikapura, wapena, merena, mia ara iiwawun konimiw wasiep wuamik nain naap ikaeya feekiya orok. Oraeya wia maakek, “Konima wiar wasirkiwkin soomarinok.”

Wi woos mua-ke Yeesus ifakimu naep opora anumamik

(Matiu 26.1-5, Mak 14.1-2, Luk 22.1-2)

⁴⁵Aria wi Yuuda unowa Maria waawarowa ekapep ikemik nain Yeesus naap oneya urufap papako-ke makena-ke naep opora wiar opamik.

⁴⁶Ne papako-ke ikiwep Yeesus sira kamenap onak nain wi Farisi wia maakemik.

⁴⁷Wia maakiwkin wi Farisi, wi pris woos mua wiam aawep ikip wi Kaunsel Maneka wiamiya fiirimemik. Aakunemi maemik, “Emawik noma, i sira kamenap oniyen? Mua nain-ke maa miililina kerew akena imeniya noma! ⁴⁸I naap mokokiwi urufam-ikaiyen-na mua unowa o ookiwiwkin wi Rom anim onoma-ke ekapep tempel kooro yiar samo-samorami yiena pun yia samorikuan!” ⁴⁹Ne mua oko unuma Kaiafas, o iir nain wi pris woos mua-pa ikua. Os-ke maek, “Ni maa kema suuwap me aakuniman. ⁵⁰I teeria maneka fain wi Rom-ke me yia samoruk. Naapeya mua kuisow-ke epa yiar aawep uminok. Naap nain eliwa.” ⁵¹Opora maek nain me ona kema-pa maek, weetak. Iir nain pris woos mua-pa ikok maa ikoka imenarowa nain maek. Feenap, Yeesus-ke wi Yuuda unowiya epa wiar aawep uminon. ⁵²Ne me wi Yuuda muutiwi epa wiar aawep uminon, wi Mua Maneka muuka wiipa teeria unowa miiw maneka owowa unowa-pa ikemik nain unowiya wia aaweya teeria maneka kuisow ikaikuan.

⁵³Aria iir nain naap urufap wi Yeesus ifakimowa naep era akupam-ikemik. ⁵⁴Ne naapeya Yeesus Yuudia kame-pa ariman me soomarem-ikua. Ona teeria wia aawep kame nain piipup ikiwep owowa oko Efraim naimik nan ikemik. Owowa nain epa asia nomon manekiwi nain mamaiya-pa ikua.

⁵⁵Aria wi Yuuda Pasowa fofa mamaiyarek. Naapeya wi owow unowa Yerusalem ikiwemik. Neek ikok yiena mia tumina iirarep ikemkun fofa maneka nain kererinok naemik. ⁵⁶Wi Yeesus akupami tempel pika kemena-pa ikumami maemik, “Nee, Pasowa maapora fain me yiar ekapinon-i e kamenap?” ⁵⁷Wi Farisi ne wi pris woos mua-ke opor kekanowa ariman maemik, “Mua naareke Yeesus urufap-na ariman yia maakiwkin ikiwep opiyen,” naap maemik.

Maria sanda aawep Yeesus merena ifomak

(Matiu 26.6-13, Mak 14.3-9)

12 ¹Aria Pasowa maapora fofa ikur okaiwi-pa kuisow ikaeya Yeesus Betani ikiwok. Betani-na Lasarus owowa-ke, eena umeya

Yeesus-ke iikirowak, mua nain owowa. ²Owowa nan Yeesus maa enowa onomamik, ne Mata pun wia asipam-ikua. Ne Lasarus pun nan ikua. Wi unowiya kame kiir inep ikok maa enem-ikemik. ³Naap ikaiwkin Maria sanda aawep feekiya ekapok. Sanda nain sesa manek akena. Ekapep sanda nainiw Yeesus merena sawikomap ona afif fuuliw sanda supuka ipiwomak. Ne koor kemena nain sanda ikina nain-keriw arek. ⁴Ne ona teeria mua oko unuma Yuudas Iskariot, ikoka os-ke Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuinon. Os-ke maek, ⁵“Nee, sanda naap nain sesekekamik ya, naeya maamuma nain aawep wi mua oorpowa wia asipekamik,” naap maek. Maamuma nain maneka, mokoma kuisow uuwimik sesa naap. ⁶Naap maek nain me wi maa marewa nain wia naep naap maek, weetak. Moram o ikum muaiya naap maek. Yeesus teeria unowa nain maamuma os-ke urufiya, ne iir kui-kuisow maamuma nain ikum wiar aawem-ikua. ⁷Ne Yeesus-ke maek, “Neek sira efa oninok. Naap onap ikaeya ikoka yo efa soopowa epa kererion. ⁸Wi mua oorpowa anane niamiya ikaimik. Ne yo anane niamiya me ikainen.”

⁹Aria Yeesus Betani-pa ikaeya wi Yuuda teeria maneka naap miimap ookap ikiwemik. Me o urufowa muutiw, weetak. Lasarus eena umep ikaeya iikirowak nain pun urufowa ikiwemik. ¹⁰Naapeya wi pris woos mua Lasarus pun ifakimowa maemik. ¹¹Moram Lasarus iikireya wi Yuuda unowa o muuta nain Yeesus makena-ke naemi o ona-pa arem-ikemik.

Yeesus Yerusalem urupok

(Matiu 21.1-11, Mak 11.1-11, Luk 19.28-40)

¹²Ne iir nain wi Pasowa maapora onowa naep emeria mua Yerusalem ekapep taanep ikemik. Uurik ona wi miimamik, Yeesus fan ekapiya naemik. ¹³Naemi nomokow mekira wu-wuepap opap feekiya miira puuk-iwamik. Iwam-ikok urufap faremi maem-ikemik,

“Oo Mua Maneka iinan akena! Maneka, mua eena no unuma-pa ekapiya nain kekanowa iwe! O i Isrel Saria Maneka-ke.”

¹⁴Aria Yeesus donki iimarow eremina pekapomiwkin iinan-pa pokap Yerusalem urupok. Mua Maneka opora maek kakeniw naap. ¹⁵Feenap,

“Ni Saiyon,^e ni maa muutitik me keker opaka! Moram niena saria maneka donki iimarow eremina iinan-pa pokap ekapem-ikaiya, ni nain urufeka.” *(Sekaraiya 9.9)*

¹⁶Ne iir nain ona teeria opora nain kemena-ko me aawemik. Ne aakisa fan Yeesus parin maneka onaiya ikok unum maneka aaweya opora eena Mua Maneka opora-pa ikua nain kema suuwamik. Ne Yeesus sira naap onamik nain pun kema farerep maemik, makena.

---

^e 12.15 Yerusalem unuma oko Saiyon naimik.

¹⁷Aria wi mua Yeesus iiriw Lasarus fareya iikirak nain urufap aakisa mua unowa wia maakiwkin meta manekarek. ¹⁸Naapeya mua unowa oram me ikiwemik, weetak, Yeesus maa miililina onak nain miimap o urufowa ikiwemik. ¹⁹Naap oniwkin wi Farisi-ke wi-wieniw wiam maakemik, “Sa, urufeka, i iiriw sira-ko onekamik-na eliw! I naap wia urufam-ikemkun emerija mua unowa iiwawun maneka o kame-pa arikimik!” Naap maemik.

Wi Grik papako Yeesus urufowa maemik

²⁰Aria Pasowa maapora-pa mua unowa lotu onowa naep Yerusalem urupemik. Ne wi Grik papako pun nain urupemik. ²¹Wi nan ikok ikiwep Filip wiar kereremik. Filip-na Betsaida mua-ke, owowa nain Galili kame-pa ikua. Aria kererep urufap maakemik, “Oo saria, i Yeesus urufu naep.” ²²Ne os-ke ikip Andru maakep ikos ikiwep Yeesus maakemik. ²³Ne wia maakek, “Mua Muuka eena unum maneka ne kekanowa ariman wiar arowa nain epa aakisa fanek. ²⁴Yo makena nia maakiyem, maa makena miiwa-pa wafuriwkin naap ikok opa urupeya makena nain beelalinon. Ne naap me arinon-na ona oram akena ikainon, mokoka me pukinon. Aria maa makena nain-ke miiwa-pa orop opa urupemi makena nain mesenalalinon. Opa nain-ke arimemi makena unow akena wuinon. ²⁵Neemi maiyem, mua ona muutiw wame kema suuwiya nain samor aawinon. Ne mua eena miiw mua wiamiya ikok me wame kema suuwowa eliw samor aawinen naiya nain, ikoka anane maneka eliwa ikainon. ²⁶Ne o mua yo yookami mauwowa onam-ikomeya-na mua nain yo baliwep akena yookam-ikainok. Ne yo ikoka epa kaanek ikaiyem nain os pun efamiya ikainon, o eena yo uuwowa opomiya nain ikoka yena Auwa-ke unum maneka iwinon.”

Yeesus ona umowa wame maek

²⁷“Oo-ya, yo kema efar pinar-afuriya. Yo kamenap mainen? Oo Auwa, yo sirirowa aawowa fain efar iirare. Aa wia, moram yo muut nain ekapem. Ne aakisa epa nain fan efar imenariya. ²⁸Oo Auwa, nena unuma ne kekanowa maneka ariman name wue.” Naap maeya iwakara oko iinan-pa feenap maek, “Yo unum maneka iiriw ariman yame wuam, ne ikoka pun nainiw naap oninen.” ²⁹Naeya wi mua teeria maneka nan ikemik nain naap miimap maemik, “Nee, aapereka-ke paranek,” ne papako-ke maemik, “Sa, weetak, ensel-ke opora maakiya.” ³⁰Naap aakunem-ikaiwkin Yeesus-ke wia maakek, “Ni opora eena miimaman nain me yo efa naep maek, weetak. Ni nia naep naap maek, ni makena amisareka naep. ³¹Aakisa miiw mua wia mekawowa epa fan kereriya. Ne miiw fain woos mua ikoka Mua Maneka-ke iiwawun iirarinon. ³²Ne yo ikoka efa fakeriwkin miiw mua unowa yena wia mufep purupemkun efamiya ikaikuan.” ³³Yeesus ikoka umowa nain wame maemi naap maek.

³⁴Aria teeria maneka nain-ke maakemik, “Mua Maneka opora feenap maek, Kraiss anane ikainon. No moram feenap main, Mua Muuka ikoka fakeriwkin uminon. Mua Muuka nain naarew main?” ³⁵Ne wia maakek, “Ni parina epa maala me niar ikainon. Naapeya aakisa parina naap niar ikua nain-pa soomareka, oko epa kokoma-ke nia wakesiminon. Mua epa kokoma-pa soomariya nain kaanek ikiwowa nain me amisarek. ³⁶Mua eena parina niiya nain makena-ke naeka. Naeya ni parin teeria-pa ikowen.” Opora nain wia maakep weesereya wi nainiw me efar ekapuk naep oram mesenalep ikiwok.

Wi Yuuda Yeesus opora me wiar ookamik

³⁷Yeesus mua unowa mokok epa-pa maa miililina onam-ikua, nain wi makena-ke me naem-ikemik. ³⁸Naapeya iiriw Mua Maneka profet Aisaiya maek nain makena wiar arek. Feenap,

“Maneka, i opora maemik nain mua kuisow-ko makena-ke yiar naek-i? Ne pun no kekanowa ariman-ko wueya nefar urufamik-i? Weetak.”
(Aisaiya 53.1)

³⁹Naapeya aakisa Yeesus opora maem-ikua nain makena-ke me wiar naemik. Moram Aisaiya opor oko pun feenap maek,

⁴⁰“Mua Maneka-ke mokoka ne kema wiar iiwkeya wi maa me urufikuan ne o opora kema me wiar suuwikuan. Ne pun wia maek, ‘Wi yia saliwinok naep me efar ekapikuan,’ naap wia maek.”
(Aisaiya 6.10)

⁴¹Aisaiya iiriw Yeesus kekanowa wiar amisarep o maemi naap maek.

⁴²Ne iir nain wi Yuuda woos mua pun lawisiw unowa Yeesus opora makena-ke naep opora wiar opap ikemik. Nain wi Farisi wia keker opap ariman me maem-ikemik, oko wi sisina-pa yia wuiwkin wiamiya lotu me ariyen, naap maemik. ⁴³Moram wi feenap maemik, i miiwa fain ikowa unum onaiya ikaiyen naemik. Mua Maneka-ke ni mua eliwa-ke yia naowa nain me kema suuwamik.

Yeesus ona opora-ke ikoka mua wia mekawinon

⁴⁴Aria naap ikok Yeesus opora kerewa maek, “Wi mua yo opora efar opimik nain me yo yaisow opora efar opimik, weetak. Makena, o eena efa sesekak nain pun opora wiar opimik. ⁴⁵Ne wi mua yo efa urufap anane yo kemaiw ikaimik nain pun naap, aria o eena efa sesekak nain pun naap onimik. ⁴⁶Yo parina-ke, wi miiw mua parina wiowa ekapem. Ne wi mua yo opora makena efar naimik nain wi parina-pariw efar ikaikuan, epa kokoma-pa me ikaikuan.

⁴⁷Wi mua eena yo opora efar miimap me opimik nain yos-ke me wia mekawinen, moram yo me nain ekapem, weetak. Wia asipami wia aawowa ekapem. ⁴⁸Ne wi mua yo efa miatinep opora me efar miimimik

nain ikoka opora eena yo maiyem nain-ke wia mekawinon, wiimar miiwa weeserow epa-pa. ⁴⁹Moram yo me yena kema-pa opora maiyem, weetak. Auwa ona efa sesekak nain-ke efa maakeya maiyem. ⁵⁰Yo amisarep maiyem, opora eena Auwa maiya nain-ke anane eliwa ikowa nain imeniya. Ne yo opora maiyem nain Auwa ona efa maakiya nain kakeniw naap maiyem.” Naap maek.

Yeesus ona teeria merena wia yasuwomak

13 ¹Aria Pasowa maapora fofa uurika naap nain kererion, ne aakisa feenap nain Yeesus kema-pa maek, yo miiwa piupuap Auwa wiar ikiwowa epa fan mamaiyarek naek. Naeya ona teeria senam akena wia kookaliya nain wia ofakowap-puami uminen naek.

²Urera Yeesus ona teeria wiamiya enowa naep wiam fiirimemik. Ne mua Yuudas-na Satan-ke iiriw kema iwep-puak, Yeesus opap wi iiwua wapena-pa wiar wuowa nain. O Saimon Iskariot muuka-ke.

³Aria Yeesus ona wame amisarek, maa iiwawun ona Wiawi-ke o wapena-pa wiar wuap-puak. Ne pun amisarek, Mua Maneka wiar ekapok ne ikoka nainiw o wiar ikiwinon. ⁴Naapeya ona wame poromi taar teekow mua saarik arep iikirami ona mia suuwowa anian iirarep konima aawep urom ara-pa aek. ⁵Aep-puap epira-pa eka sawikap ona teeria mua kuisowiw merena wiar yasuwap konimiw meren supuka wiar ipiw-ikiwok. ⁶Naap oni-ikiwemi Saimon Pita wiar areya maakek, “Maneka, nos-ke yo merena yasuwominan-i? Weetak.” ⁷Ne Yeesus-ke maakek, “Yo sira oniyem fain onoma me amisaren. Ikoka amisare.” ⁸Naeya Pita-ke maakek, “Weetak akena, yo merena me yasuwome.” Naeya maakek, “No merena me yasuwominen-na yo efamiya me ikainan.” ⁹Naap maakeya maakek, “Oo Maneka, naapeya-na merena muutiw me yasuwome, wapena ne woosa pun iiwawun!” ¹⁰Ne maakek, “Mua iiriw yakiek nain merena muutiw yasuwonok. O tumina marew. Ni unowa tumina marew, nain mua kuisow muuta-ke weetak.” ¹¹Moram iiriw amisarek, mua eena o aawep wi iiwua wapena-pa wiar wuowa nain. Naapeya maek, “O mua kuisow weetak.”

¹²Aria merena wia yasuwomap-puap mia suuwowa nainiw wuap ona epa ekak. Ne wia nokarek, “Yo sira nia onam nain ni kema-ko aaweman-i? ¹³Ni anane yo ‘somek mua’ ne ‘Maneka’ efa naiman nain makena. ¹⁴Nain yo niena Maneka ne somek mua-ke aakisa yame porop merena nia yasuwomam. Ne nis pun niam porop niena teeria mua oko naap wia oneka. ¹⁵Yo aakisa nia ofakowami onam, ni naap oneka. ¹⁶Makena nia maakiyem, uuwow mua-ke ona saria nomakep os-ke maneka me ariya. E, mua ikip uwiya nain-ke mua eena o sesekak nain nomakep os-ke maneka me ariya, weetak. ¹⁷Aria ni aakisa opor kemena amisareman, ne ni sira nain onowen-na Mua Maneka kemelowa niinon!

¹⁸Yo opora nia maakem nain me ni mua iiwawun unowiya nia maem. Makena, yo nia amisarep nia pepekimem, nain mua kuisow-ke Mua Maneka opor oko makena arowinon, feenap,

‘Yena yomar oko eena yo efamiya maa enek nain-ke yo efa samorinon.’ (Someka 41.9)

¹⁹Yo aakisa nia maakem nain ikoka imenarinon. Ne imenareya ni urufup efa maowen, yo anane ikaiyem nain-ke, naap efa naowen. ²⁰Yo makena nia maakiyem, yo mua eena wia sesekiyem nain mua naareke wia aawiya-na yos pun efa aawiya nainen. Ne mua eena yo efa aawiya nain o efa sesekak nain pun aawiya nainen.” Naap maek.

Ikoka Yuudas Yeesus wi iiwua wapena-pa wuinon

(Matu 26.20-25, Mak 14.17-21, Luk 22.21-23)

²¹Aria Yeesus naap aakunep-puap kema iiwawun samorarep maek, “Yo makena nia maakiyem, ni teeria fain mua kuisow-ke ikoka wi iiwua wapena-pa efa wuinon.” ²²Naeya ona teeria-ke mua naarew maek naemi wi-wieniwi wiam mokakemik. ²³Ne Yeesus mua eena kookaliya nain wameiya-pa wiar ikua. ²⁴Ne Saimon Pita-ke naarew maiya naep mua nain maariw maakek. ²⁵Naeya mua nain-ke kame kiir inep ikok maara muutiw kirep Yeesus nokarek, “Maneka, no mua naarew main?” ²⁶Ne maakek, “Mua eena ikoka emer ikowa kakawa maa eka-pa suuwap onakinen. Mua nain-ke naap oninon.” Naap maemi emer ikowa kakawa aawep maa eka-pa suuwap Yuudas onakek. ²⁷Ne Yuudas emer ikowa nain aawep enek. Naeya Satan-ke woosa iiwawun wiar kekanowak. Ne Yeesus-ke maakek, “No maa onekam naep-na ewurarep-pue.” ²⁸Ne ona teeria mamaiya ikemik nain mua kuisow opora nain kemena-ko me aawemik. ²⁹Moram wiena maamuma Yuudas-ke urufiya, naapeya wi kema naap maemik, maa enowa-ko sesenarinok naep maakiya-i e maa-ko sesenarep wi mua oorpowa wiinok naep maakiya-yon. ³⁰Aria Yuudas emer ikowa nain wiar enep-puap iikirap owaruma oromi ikiwok. Ne epa pun iiriw kokomarek.

Sira enuma

³¹Yuudas ikiweya Yeesus-ke wia maakek, “Aakisa epa fan ekapok, Mua Muuka unum maneka ariman wiar arowa. Ne Mua Maneka kekanowa ne unum maneka mia-pa wiar urufikuan. ³²O Mua Maneka kekanowa ne unum maneka ariman wiar wueya Mua Maneka pun ona Muuka unuma pirami ariman arowinon. Ikoka kuisow naap oninon. ³³Muuk unowa, yo ni niamiya senam me ikainen. Ni ikoka efa akupowen. Iiriw wi Yuuda wia maakem naap, aakisa nis pun nia maakiyem, epa yo ikiwiyem nain ni ikiwowa me pepe. ³⁴Naeya yo aakisa sira enuma nia maakiyem, sira feenap onam-ikeka, ni niam kookaleka, yo nia kookaliyem naap. Nis pun

naap niam kookaleka. ³⁵Ni niam kookaliman nain wi unowa nain naap nia urufap maikuan, ‘ona teeria-ke,’ naap nia maikuan.”

Yeesus Pita maakek, “No ikoka efa sailinan”
(*Matiu 26.31-35, Mak 14.27-31, Luk 22.31-34*)

³⁶Ne Saimon Pita-ke nokarek, “Maneka, no kaanek ikiwin?” Naeya maakek, “Epa yo ikiwiyem nain no aakisa me yookinan. Ikok wiimar yookap ekapinan.” ³⁷Ne Pita-ke maakek, “Maneka, no moram efa iirarin? Yo no muuta nain eliw uminen.” ³⁸Naeya maakek, “Nos-ke yo muuta nain eliw uminan-i? Weetak. Yo makena nefa maakiyem, ikok uura aara me farowa ikaeya no sailemi maem-ikainan, mua fain yo me amisarem. Naap sailowa arow arinan.” Naap maakek.

Yeesus-na wi mua Auwa wiar ikiwowa era-ke

14 ¹Aria Yeesus wiamiya aakun-ikiwemi maek, “Ni kema me samorareka. Mua Maneka opora wiar opap yos pun opora efar opaka. ²Naapeya nia maakiyem, yena Auwa kora kemen unowa wiar ikua. Naeya yo kiikir ikiwep epa nia saliwap-puominen. Auwa kora epa marew ikekak-na yo naap me nia maakekam. ³Ne yo ikip epa nia saliwap-puomap nainiw ekapep nia aawemkun ikiwep yena ikaiyem neeke efamiya ikowen. ⁴Ni aakisa yo ikiwiyem nain era nain amisareman.” ⁵Naeya Tomas-ke maakek, “Maneka, no epa kaanek ikiwin nain i me nefar amisaremik. Ne era pun kamenap amisariyen?” ⁶Ne Yeesus-ke maakek, “Era maem nain yos, opor makena ne anane eliwa ikowa nain pun onoma yo yaisow. Mua yo me efar ekapinon-na Auwa pun me wiar ikiwinon, weetak akena. ⁷Ni yo efa amisarep-na Auwa pun amisarowen. Ne aakisa nia mainen, ni o amisareman, ne pun urufaman.” ⁸Ne Filip-ke maakek, “Maneka, i fain muutiw nefa nokariyen, i Auwa-ko yia ofakoweya yiena mokok onaiya urufap eliw.” ⁹Naeya maakek, “Filip, yo epa maala ni niamiya ikem nain me efa amisaren-i? Mua yo efa urufak nain feenap maiyem, Auwa pun urufak. Ne moram naap main, ‘I Auwa-ko yia ofakoweya urufiyen.’ ¹⁰Yo Auwa wameiya ikem ne Auwa yo efamiya ikua. No nain makena-ke me nain-i? Opora eena yo nia maakiyem nain me yena kema-pa maiyem, yo uuwiyem nain Auwa-ke ona efamiya ikok uuwam-ikaiya. ¹¹Yo Auwa wameiya ikem ne Auwa-ke yo efamiya ikua. Yo naap maiyem nain makena-ke efa naeka. Aria naap me naep-na yo maa miililina oniyem nain urufap makena efa naeka. ¹²Yo makena nia maakiyem, mua eena yo makena efa naiya nain, yo mauwowa sira oniyem nain os pun eliw oninon. Neemi mauwowa sira oniya nain yo maa oniyem nain efar nomakinon, moram yo Auwa wiar ikiwiyem. ¹³Naeya yo unuma-pa maa mauwa nokarowen-na eliw nia onominen. Naap onami Auwa unuma wiar pirinen. ¹⁴Ni maa mauwa yo unuma-pa nokarowen-na eliw nia onominen.”

Yeesus Ewar Eliwa sesekowa maek

¹⁵“Aria ni yo efa kookalowen-na yo opora nia maakiyem nain ookowen. ¹⁶⁻¹⁷Ne ikoka yena Auwa nia nokaromamkun Ewar Eliwa nia sesekomaya anane niamiya ikok os pun nia asipam-ikainon. Ewar nain maken akena-ke. Wi mua miiw maa kookalimik nain o me urufikuan ne me amisarikuan, naapeya me aawikuan. Nain o anane naap niamiya ikainon, naapeya ni eliwi amisarowen. ¹⁸Niisow me nia wuinen, ikoka nainiw niar imenarinen. ¹⁹Lawisiw akena miiw mua me efa urufikuan. Nain ni niisow eliw efa urufowen, moram yo anane ikaiyem nain-ke, ne nis pun naap ikowen. ²⁰Ne iir nain ni feenap efa amisarowen, yo yena Auwa wameiya ikem, naeya ni yo efamiya ikeman ne yo ni niamiya ikem. ²¹Mua eena yo opora efar opap ookiya nain-ke yo efa kookaliya. Ne yena Auwa pun o kookaliya ne yos pun kookalemi yena yame ariman wuinen,” naap maek.

²²Ne Yuudas oko me Yuudas Iskariot, os-ke nokarek, “Maneka, moram i muutiw yiar ariman arinan ne wi miiw mua unowa nain weetak?”

²³Ne maakek, “Nain feenap, mua eena yo efa kookaliya nain opora efar miimap ookinon, ne yena Auwa pun mua nain kookalinon. I Auwa ikos anane o wameiya akena-pa wiar ikaiyen. ²⁴Ne mua eena yo me efa kookaliya nain yo opora pun me efar ookinon. Opora eena nia maakiyem nain me yena opora-ke, weetak. Auwa ona efa sesekak nain opora-ke.

²⁵Opor unowa nain iiriw niamiya ikok nia maakem-ikem. ²⁶Ne ikoka Ewar Eliwa eena nia asipowa nain Auwa-ke yena unuma-pa nia sesekomonon. Maa unowa iiriw nia maakem-ikem nain os-ke kema niemi nia kemapaweya maa kema suuwam-ikowen.

²⁷Aria yo yena kema eliwa niemkun kema sonom eliwa ikeka. Yo nia saliwamkun kema sonom manekiw ikowen, kema naap nain miiwa feeke imenowa me pepeke. Ni kema unu-unowa me wueka, ne me keker opaka. ²⁸Yo iiriw nia maakem, yo ikoka nia piipuap ikiwep ikok nainiw niar imenarinen. Ne yo Auwa wiar ikiwiyem nain, yo efa kookalekaman-na ni opora fain efar miimap kemelap eliw naekaman. Moram Auwa ona Maneka-ke, ne yo tepak-pa wiar ikaiyem. ²⁹Yo maa unowa fain me imenarowa ikaeya nia maakem, ikoka imenareya urufap makena-ke naeka naep. ³⁰Yo niamiya senam me aakuninen. Moram miiwa fain woos mua ekapowa epa wiar weeserek. Ona sira kamenap efa onowa nain me pepeke. ³¹Nain wi miiw mua feenap amisaruk naep, yo Auwa manek akena kookaliyem, naapeya maa unowa ona efa maakek kakeniw naap eliw ookinon.” Naap maep-puap wia maakek, “Arika, iikirap ikiwikua.”

Yeesus-na wain nomokowa akena-ke

15 ¹“Makena, yo wain nomokowa akena-ke ne yena Auwa-ke wain piita nain urufiya. ²Ekeka eena me makenariya nain os-ke efar

irawiya. Ne ekeka makenariya nain kerewa makenarinok naep ekeka eena mua mikomakek nain saliwami urukiya. ³Nis pun yena opora eena nia maakem nain-ke naap nia saliwap-pueya ikeman. ⁴Naapeya ni yena efamiya ikeka ne yo ni niamiya ikainen. Ekeka pia ara-pa mikap makenariya. Onaiw me makenarinon. Ne nis pun naap, yo me efamiya ikowen-na me makenarowen.

⁵Yo wain nomokowa pia ara-ke ne ni ekeka-ke. Ne mua eena yo efamiya ikainon-na, ne yo o wameiya ikainen-na, mua nain makena kerewa wuion. Ni yo efamiya me ikowen-na sira eliwa kuisow me onowen. ⁶Ne mua eena yo efamiya me ikaiya nain nomokow ekeka saarik irawiwkin orop ififarion. Ne ekeka naap nain firimep kuumowa-ke. ⁷Naeya ni yo efamiya ikok yo opora efar opam-ikowen-na maa mauwa kookalep efa nokariman nain eliw nia asipinen. ⁸Ne ni nomokowa makenarem-ikowa saarik naap onam-ikowen-na yena teeria-pa efar ikeman nain ariman niam wuowen. Naeya yena Auwa unum maneka aawinon.

⁹Yo yena Auwa efa kookaliya sira naapiw yos pun nia kookaliyem. Yo nia kookaliyem nain naap akena kema suuwam-ikeka, me piipueka. ¹⁰Ne yo opora yookowen-na yo nia kookaliyem nain me piipuowen. Yo yena Auwa opora wiar ookami o efa kookaliya nain me piipuiyem naap.

¹¹Yena kemelowa nain nis pun niar ikainok, ne ni kemelow manekiw ikeka naep opora unowa fain iiriw nia maakomakem. ¹²Ne opora efar ookowa nain feenap, nis pun niam kookalem-ikeka, yo nia kookaliyem naap. ¹³Mua eena ona womar eliwa wia kookalowa sira unowa, nain sira manek akena feenap, ona womar epa wiar aawep os-ke uminon. Nain maa maneka-ke. ¹⁴⁻¹⁵Ne ni yo opora efar miimowen-na yena yomar eliwa nia nainen. Uuwow mua-na ona saria-ke uuwowa muutiw maakiya, ona kema kamenap ikua nain me maakiya, naeya wiar amisarion. Ni aakisa yena uuwow mua me nia nainen, weetak. Yena yomar eliwa nia naep maa unowa yena Auwa efa maakek nain iiwawun nia maakomakem. ¹⁶Nis-ke me efa pepekimeman, weetak. Yos-ke nia pepekimem, ni ikiwemi anane wain nomokowa saarik naap makenarem-ikeka naep. Ne makena nain anane naap niar ikainok. Naeya ni maa mauwa kookalep yo unuma-pa Auwa efar nokarowen-na eliw nia asipinon. ¹⁷Yo sira kekanowa nainiw nia maakiyem, ni niam kookalem-ikeka.”

Wi miiw mua-ke Yeesus teeria wia iiwuarikuan

¹⁸“Aria wi miiw mua-ke nia iiwuariwkin-na kema suuweka, yookikir naap efa iiwuaremik. ¹⁹Ni miiw fain sira wiar ookekaman-na wi wiena wiam kookalimik naap nia kookalekamik. Nain ni me kakeniw miiwa fain mua-ke, weetak. Ni miiw sira-pa ikaiwkin yena nia nanikap aawem. Naeya nia iiwuarimik.

²⁰Yo nia maakem nain kema suuweka. Feenap, uuwow mua-ke ona saria nomakep os-ke maneka me ariya, weetak. Naapeya wi yo efa samorimik, aria ikoka nis pun naap nia samorikuan. Ne yo opora efar miimikuan-na aria nis pun naap, opora niar miimikuan. ²¹Wi yo muuta nain naap nia onam-ikaikuan. Moram o eena efa sesekek nain me amisaremik. ²²Yo ekapep opora me wia maakekam-na wi pina marew naekamik. Ne wi aakisa pina marew wiam naowa me pepep. ²³Ne mua eena yo efa iiwuaria nain Auwa pun efar iiwuaria. ²⁴Yo uuwowa oniyem nain mua kuisow-ko me oniya. Me onekam-na wi pina marew naekamik, ne aakisa weetak. Moram yo maa miililina onamkun efar urufamik, nain yena Auwa owawik yia iiwuarimik. ²⁵Wi sira naap onimik nain Mua Maneka opora iiriw ikua nain makena arowimik, feenap,

‘Onom marew maneka nain efa iiwuaremik.’ (Someka 35.19, 69.4)

²⁶Yo ikoka Ewar Eliwa sesekamkun oromi ni niamiya ikok nia asipami nia ofakowam-ikainon. Auwa wameiya-pa ikaeya sesekamkun orop opor makena aakunemi yo efa maemi opora efar kekanowinon. ²⁷Ni iiriw yo uuwowa onoma wuam nain efamiya ikeman nain ekapep aakisa, naapeya nis pun yo efa maemi opora efar kekanowami naap uuwam-miawowen.”

16 ¹⁻²“Aria ni me oro-booneka naep opora fain nia maakem. Ne ni fain amisareka, wiimar wi Yuuda wiamiya lotu arowa nain nia iiraremi sisina-pa nia wuikuan. Ne aakisa epa nan imenariya, ikoka nia ifakimep maikuan, i naap onami Mua Maneka uuwowa eliwa onomimik. ³Wi Auwa me amisaremik, ne yos pun me efa amisaremik. Naeya sira naap onikuan. ⁴Yo fain naep nia maakem, epa nain imenareya sira naap nia oniwkin aakisa fan nia maakem fain kema suuweka. Yo iiriw me nia maakem, moram yena niamiya ikem. Aakisa yo nia piipuekam naep opora fain ariman nia maakiyem.”

Ewar Eliwa uuwowa

⁵⁻⁶“Ne aakisa o eena efa sesekeya ekapem nain wiar ikiwiye. Nain yo opora nia maakem muuta nain ni kema damol maneka ikeman. Naapeya yo kaaneke ikiwiye nain ni mua kuisow-ko me efa nokariman. ⁷Nain yo makena nia maakiyem. Ni nia naep maiyem, yo ikiwowa nain maa eliwa-ke. Moram yo me ikiwinen-na ni nia asipowa nain me niar ekapinon. Nain yo ikiwep yena nia sesekominen. ⁸Ikoka os-ke ekapemi miiw mua kema suuwowa wadola nain ariman wiar wuinon. Sira feenap, wi pina-pa ikemik nain, ne wiena kekanowa-pa kakeniw ikaiyen naimik nain ne Mua Maneka mua wia mekawowa me pepep naimik, nain. ⁹⁻¹⁰Wi pina ariman wiar wuinon nain feenap, yo opora makena-ke me efar naimik. Wiena kekanowa-pa kakeniw ikaiyen naimik nain ikoka ariman wiar wuowa nain onoma feenap, yo Auwa wiar ikiwinen, ne ni ikoka me efa urufam-

ikowen. ¹¹Ne Mua Maneka wia mekawowa pun ariman wuinion, moram miiw fain woos mua Mua Maneka-ke iiriw mekawak.

¹²Yo nia maakowa nain opora unow akena efar ikua, nain ni aakisa miimap kema-pa wuowa me pepeke. ¹³Ne ikoka Ewar maken akena nain-ke oromi era makena-pa nia pikiweya opor makena amisarep ookowen. Ona kema-pa opora me imeninon, weetak. Opora eena Auwa wiar miimiya nain kakeniw nia maakinon. Ne maa wiimar imenarowa nain pun nia maakinon. ¹⁴Yo opora pun efar aawep nia maakinon, naap onami yo unuma efa purupinon. ¹⁵Auwa maa unowa nain pun yena efarik. Naapeya maem, ikoka Ewar Eliwa-ke opora efar aawep ni nia maakem-ikainon.”

Kema samora-ke kiremi kemelowa imeninon

¹⁶“Ni lawisiw akena yo me efa urufowen, ne naap ikok nainiw efa urufowen,” naap maek. ¹⁷Naeya ona teeria papako wi-wieniw aakunemik, “Nee, kamenap maemi naap maek, ‘Ni lawisiw akena me efa urufowen ne naap ikok nainiw efa urufowen.’ Ne pun feenap maek, ‘Yo Auwa wiar ikiwinen.’ ¹⁸‘Lawisiw akena’ naek nain onoma kamenap? I kema me wiar aawimik.” ¹⁹Naap maemi Yeesus nokaru naep onam-ikaiwkin ona amisarep wia maakek, “Ni yo eena maem nain aakunem-ikaiman-i? ²⁰Yo makena nia maakiyem, ni ikoka omem-ikaiwkin miiw mua unowa kemelikuan. Makena, ni kema damolalowen, nain kema damola nain-ke ikoka kiremi nainiw kemelowa-ke niar imenarinon. ²¹Emeria eena uroma opam-ikaeya sirirowa aawiya naap. Ne uroma wueliwa yakiep muuka muuta nain kemelami sirirowa aawok nain me kema suuwion. ²²Ne nis pun naap, aakisa ni kema damolalep ikeman. Ikoka yo nainiw nia urufamkun ni manek akena kemelowen. Kemelowa nain niar iiarowa me pepeke. ²³Ne iir nain ni maa kuisow-ko me efa nokarowen.

Aria yo makena nia maakiyem, yo unuma-pa Auwa maa-ko nokarowen-na eliw nia apekarinon. ²⁴Iiriw yo unuma-pa maa-ko me nokareman. Ne ikoka fain nokarowen-na eliw aawep kemelow manekiw ikowen.”

Yeesus miiw sira iiriw nomakek

²⁵“Yo maa unowa fain maemi arekin opora nia iromam. Ne ikoka yo arekin opora nainiw me oninen, weetak. Epa nain kerereya Auwa maemi opora makena fookap nia maakinon. ²⁶Iir nain yo unuma-pa Auwa kakeniw nokarowen. Me yos-ke Auwa nia nokarominen. ²⁷Weetak. Auwa ona ni nia kookaliya. Moram niena yo efa kookaliman, ne pun yo o wiar ekapem nain makena efa naiman. ²⁸Makena, yo Auwa wiar ikok miiwa orom. Ne aakisa miiwa fain piipupap nainiw Auwa wiar urupinen naep.” Naap maek.

²⁹Naeya ona teeria-ke maakemik, “Aa, aakisa opora makena fookap yia maaken, arekin opora me yia iroman. ³⁰Neemi aakisa i kema

aawimik, maa muutitik no amisaren. Mua-ko nefa nokarowa nain me maowa ikaiwkin nookikir wiar amisaren. Ne aakisa i nefa amisaremik, no Mua Maneka wiar ekapon.” ³¹Ne wia maakek, “Ni aakisa makena efa naiman-i? ³²Aria epa nan ekapiya ne aakisa fan kererek, ni ikoka yo yaisow efa wuap baurarep owowa ononer arowen. Nain yo me yaisow ikainen, weetak, Auwa ona efamiya ikainon. ³³Yo oram me maiyem, ni yena efamiya baliwep kema sonom eliwiiw ikeka naep opora nain nia maakem. Makena, ni miiwa feek ikok yoowa aawem-ikowen. Nain ni kekaneka, yo miiw sira unowa nain iiriw nomakem.”

Yeesus ona teeria wia asipekam naep Mua Maneka farek

17 ¹Aria Yeesus opora nain wia maakep-puap iinan mokakemi Mua Maneka faremi maek, “Oo Auwa, yo epa aakisa efar ekapok. Ikoka nena Muuka-ke no unum maneka ariman nefa wuinok naep-na no aakisa Muuka fain unum maneka ne parin onaiya iwe. ²Moram nos-ke miiw mua wia urufowa nain o wapena-pa wiar wuan, ikoka wi mua eena o iwon nain anane eliwa ikowa wiinok naep. ³Anane eliwa ikowa nain onoma feenap, wi no nefa amisarep no naisow Mua Maneka makena-ke nefa nauk, ne Yeesus Krai pun amisaruk, eena nos-ke sesekan nain. ⁴Yo mauwowa eena yien nain welawami no unum maneka ne kekanowa nain ariman arowam. ⁵Aria Auwa, yo iiriw miiwa me imenarowa ikaeya no nefamiya ikemkun unum maneka ne parina efar ikua nain aakisa nain ariman efar wue.

⁶Ne wi mua eena miiw sira-pa ikaiwkin wia aawep yo teeria-pa efar wuan nain iiriw wia maakemi unuma ariman nefa wuamkun nefa amisaremik. Wi nena teeria-ke, ne yo yiomaken. No opora nefar opimik. ⁷Ne aakisa amisaremik, maa sira-sira yo yiomaken nain iiwawun no nefarik. ⁸Moram opora eena nena efa maaken nain iiriw wiemkun aawemik. Yo no nefar ekapem nain wi amisaremik, ne nos-ke efa sesekan nain pun makena-ke naimik.

⁹Yo wi wia naep nefa fariyem. Me miiw mua unowa nain wia naep nefa fariyem, weetak. Wi mua eena yo yieya opora efar opimik nain naep nefa maakiyem, moram wi nain nena teeria-ke. ¹⁰Maa muutitik yo urufiyem nain no nefarik. Ne maa muutitik no urufin nain yo efarik. Ne wis-ke yo unum maneka nain ariman efa wuimik.

¹¹Yo aakisa no nefar ikiwiyem. Yo miiwa feeke senam me ikainen, nain wis-ke feek ikaikuan. Oo Auwa, no eliwa ne onaiya akena-ke, nos-ke wia kekanoweya nena unuma-pa nefar ikauk, unuma eena yo yien nain. Naeya wi teeria kuisow epaskun ikauk, i yiam erup ikemik naap. ¹²Yo wiamiya ikok wia urufam-ikemkun unuma eena yien nain makena efar naemi yookimik. Naeya mua kuisow-ko me mesenalek. Nain mua kuisow makena, ikoka mesenalidon. Neemi nena opora maek nain makena

arowinon. ¹³Yo nan nefar ikiwiyem. Ne yo miiwa-pa feek ikok opora fain maemkun wi miimap kemeluk. Yo kemelowa nain-ke wi kema-pa wiar taanep ikainok.

¹⁴Yo no opora wia maakem nain wi miiw mua-ke wia iiwuarimik. Moram yo teeria yena saarik, wi miiw sira-pa me ikemik. ¹⁵Nain miiwa-pa feeke wia iirare naep me nefa nokariyem, weetak. Eewua tepak-pa wia wuap-pueya mua samora-ke me wia aawinok. ¹⁶Wi yena saarik, wi miiw sira-pa me ikemik. ¹⁷No opora makena-ke. Opora nain kema-pa wiar wueya wi no sira-pa ikok sira onaiya akena aruk. ¹⁸Nos-ke efa sesekeya miiwa orom, ne sira naapiw ikoka yena wia sesekamkun miiw unowa nain ikiwikuan. ¹⁹Yo wi wia naep sira onaiya akena ookami no wapena-pa yame wuiyem. Naeya wis pun sira naap, opor makena-ke wia kekanoweya sira eliwa ne onaiya ikok no uuwomuk.

²⁰Ne aakisa me wi fain muutiw wia naep nefa fariyem. Wi mua papako wi teeria fain opora wiar miimap yo opora efar opimik nain pun wia naep nefa fariyem. ²¹Wi teeria kuisow epaskun ikauk naiyem, no efamiya ikon ne yo nefamiya ikem naap. Ne wis pun eliw i yiamiya epaskun ikauk, naeya nos-ke efa sesekan nain miiw mua-ke makena-ke nauk. ²²Unum maneka yo yien nain wis pun wiem. Naeya teeria kuisow epaskun ikauk, i yiam erup epaskun ikemik naap. ²³Yo nefamiya ikem, sira naapiw wis pun efamiya ikauk, naeya wi miiw mua efa amisarep, nos-ke yo efa sesekeya ekapem, naap efa nauk. Ne wi fain pun amisaruk, yo teeria nain nena wia kookalin, yo efa kookalin naap.

²⁴Oo Auwa, wi teeria eena yo yien nain yena efamiya yo ikaiyem neek ikok parina ne unum maneka efar urufam-ikauk, eena nena yien nain. Iriw miiwa me imenarowa ikaeya nena yo efa kookalep yien nain. ²⁵Oo Auwa, no kakeniw-ke, miiw mua no me nefa amisaremik, nain yos-ke nefa amisarem, ne wi teeria fain-ke amisaremik, nos-ke efa sesekeya ekapem. ²⁶Yo unuma nefa ariman wuamkun no nefa amisaremik. Naap onam-ikemkun wi fain amisaruk, no efa kookalin naap wis pun wia kookalin. Neemi wi naap wiam kookalem-ikauk. Naeya yo wi wiamiya ikainen.” Naap maek.

Yuudas-ke Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuak
(*Matiu 26.47-56, Mak 14.43-50, Luk 22.47-53*)

18 ¹Aria Yeesus Mua Maneka farep-puap ona teeria wiamiya oromi Kidron epa uruma puukap okaiwi ekamik. Epa nain nomokow unowa ikua. Ne wi ikiwep nan ikemik. ²Yeesus anane ona teeria wiamiya ikiwep nan ikaimik. Naapeya Yuudas eena Yeesus wi iiwua wapena-pa wiar wuowa nain epa nain amisarek. ³Ne os-ke wi Rom anim onom teeria papako ne wi tempel ami mua wia aawep unowiya ikiwemik. Wi teeria nain wi pris woos mua ne wi Farisi-ke wia sesekamik. Wiena

parina ne arua isimap irakow maa opap feekiya ikiwemik. ⁴ Aria wi ikoka kamenap onikuan nain Yeesus-ke wiar amisarep wi urupiwkin ekap wia nokarek, “Ni naarew akupiman?” ⁵ Ne maakemik, “I Nasaret owow mua Yeesus naimik nain akupimik.” Ne wia maakek, “Yo fan ikem.” (Ne Yuudas pun wi wiamiya nan iimarep ikua.) ⁶ Ne aria Yeesus-ke naap maeya wi mikikiriw erami miwa-pa wakiemik. ⁷ Ne nainiw wia nokarek, “Ni naarew akupiman?” Ne maemik, “Nasaret mua Yeesus.” ⁸ Ne wia maakek, “Yo iiriw nia maakem, yo fan ikem. Ni yos-ke efa naep-na yena teeria fain me wia opaka, wi ikiwuk.” ⁹ Ona teeria mua kuisow-ko me opamik. Naeya Yeesus ona iiriw maek nain makena arek, feenap, “Wi teeria nena yien nain kuisow-ko me mesenalek.”

¹⁰ Ne Saimon Pita-ke naap urufap fura maala mufep aawep pris maneka uuwow mua ifana aken ekeria wiar puukak. Mua nain unuma Malkus. ¹¹ Ne Yeesus-ke Pita maakek, “Fura nain neek wue. Yo Auwa suusa yieppuak nain iirarinen-i? Weetak akena.”

Yeesus aawep Aanas wiar pikiwemik

¹² Ne aria wi anim onoma wienna woos mua onaiya ne wi tempel ami mua teeria, wi unowiya Yeesus opap kaikap pikiwemik. ¹³ Ne Aanas kiikir wiar pikiwemik. Aanas-na Kaiafas emeria wiawi-ke.^f Iir nain wi pris woos mua Kaiafas-ke ikua. ¹⁴ Iiriw os-ke Yeesus maemi maek, “Mua kuisow-ke epa yiar aawep uminok.”

Pita-ke Yeesus me amisarem naek

(Matiu 26.69-70, Mak 14.66-68, Luk 22.55-57)

¹⁵ Aria Saimon Pita, Yeesus teeria mua oko ikos pun wi wiamiya aremi Yeesus ookamik. Pris woos mua, mua oko nain amisarek. Naapeya Yeesus ookami pika kemena ikiwok. ¹⁶ Ne Pita-ke pika omopora-pa nan iimarep ikua. Nan ikaeya mua oko nain-ke orop emeria eena omopora urufiya nain maakep Pita aawep kemena pikiwok. ¹⁷ Ne emeria nain-ke Pita maakek, “Nos pun me mua nain teeria-ki?” Naeya maakek, “Sa, yo weetak.” ¹⁸ Bug dabela oreya wi uuwow mua ne wi ami mua mia fulilep epia arem-ikemik. Pita pun wi wiamiya epia arem-ikua.

Pris woos mua-ke Yeesus nokarek

(Matiu 26.59-66, Mak 14.55-64, Luk 22.66-71)

¹⁹ Ne aria pris woos mua awona-ke Yeesus nokarek, ona teeria wi mua kame-kamenap ookamik, ne opora sira kamenap wia maakem-ikua

---

^f **18.13** Aanas o pris woos mua-ke. Nain wi Rom anim onoma-ke o iirarep ona war Kaiafas pris woos mua wuamik. Aanas mua unumiya-ke, naeya wi Yuuda o pris woos mua-ke naemik. Naapeya Yeesus kiikir o wiar pikiwemik.

nain pun iiwawun nokarek. ²⁰Nokareya maakek, “Yo anane mua unowa mokok epa-pa opora ariman maiyem, ne lotu koorapa e tempel kemenapa wia maakem-ikem. Yo opora kuisow kokot-ko me maem-ikem. ²¹Naeya yo moram efa nokarin? Wi eena yo opora efar miimam-ikemik nain wia nokare. Wi amisarep ikemik.” ²²Naap maeya ami mua oko-ke iikirap ifan epepiria aawemi maakek, “Pris woos mua opora naap-ko maakimik-i?” ²³Ne Yeesus-ke maakek, “Yo opor makena maem nain moram efa arufan? Ne opor samora maemkun-na baliwep efa maake.” ²⁴Yeesus eena kaikamik nain naap ikaeya Aanas-ke pris woos mua Kaiafas wiar sesekak.

Pita-ke Yeesus me amisarem naek nain nainiw maek
(*Matiu 26.71-75, Mak 14.69-72, Luk 22.58-62*)

²⁵Aria Saimon Pita iimarep epia arem-ikaeya papako-ke maakemik, “Makena, no o teeria-ke, ae-na?” Ne wia maakek, “Sa, yo weetak.” ²⁶Wi pris woos mua uuwow mua-ko nan ikua, Pita eena mua oko ifana wiar puukak nain kaka-ke. Os-ke Pita maakek, “Nos pun o wameiya nomokow pupura-pa nan ikon, yo me nefa urufam-i?” ²⁷Naeya Pita-ke maakek, “Weetak akena.” Naap maem-ikaeya aara farek.

Yeesus Pailat wiar pikiwemik
(*Matiu 27.1-2 ne 27.11-14, Mak 15.1-5, Luk 23.1-5*)

²⁸Ne uuriw akena Yeesus Kaiafas koorapa wiar ikaeya aawep wi Rom anim onom maneka koorapa wiar pikiwemik. Wi Yuuda-ke wi owow oko mia muura me wiar aawiyen naep pika kemenapa me ikiwemik. Moram wi mia eliwa ikok Pasowa maa enimiyan naemik. ²⁹Naapeya Pailat-ke orop wia nokarek, “Nee, ni mua fain maa mauwa oneya opora-pa wuaman?” ³⁰Naeya maakemik, “Makena, i mua nain sira samor akena me onekak-na feek me pekapekamik.” ³¹Ne Pailat-ke wia maakek, “Aa-na pikiwep niena sira ookami opora-pa wueka.” Ne maakemik, “Nain, i mua pina wiar imenap wia ifakimowa nain kekanowa me yiemik.”^g ³²Yeesus iiriw eena sira kamenap umowa wame maek nain makena arek.

³³Ne Pailat nainiw koorapa ikiwep Yeesus farek. Ekapeya nokarek, “No wi Yuuda saria-ki?” ³⁴Naeya maek, “No nena kema-pa maen-i e mua papako-ke nefa maakiwkin maen?” ³⁵Naeya Pailat-ke maakek, “Yo Yuuda-ki? Naeya sira nain niar amisarinen. Nena Yuuda teeria-ke wi pris woos mua unowiya nefa opap fan nefa amapekapemik. Naeya nefa nokariyam, no maa mauwa oneya sira naap nefa onamik?” ³⁶Ne maakek,

---

^g 18.31 Wi Yuuda Rom tepak-pa ikemik nain, maa papako wienna kot-pa kakenamik. Nain mua wia ifakimowa kekanowa wi Rom muutiw wiar ikua, wis-ke nomokow moke-pa wia ifakimem-ikemik.

“Yo saria maneka-ke, nain yo me miiwa fain sira saria ikem, yo yena onaiya. Yo miiwa fain saria ikekam-na yo efa opamik nain yena teeria-ke iikirami wi Yuuda wiamiya irakekamik. Weetak, yo me miiwa fain saria-ke.” ³⁷Ne Pailat-ke kiiriw maakek, “Naap nain no saria-ke name main-yon.” Naeya maek, “No pepeke main, yo saria-ke. Yo opor makena miiw mua nia maakowa naep imenarem. Ne wi mua opor makena kookalimik nain efa miimikuan,” naap maek. ³⁸Ne Pailat-ke nokarek, “Opor makena nain kamenap?”

Pailat-ke Yeesus ifakimowa naek

(Matiu 27.15-31, Mak 15.6-20, Luk 23.13-25)

Pailat nainiw orop wi Yuuda wia maakek, “Nee, yo mua fain pina-ko me wiar imenam noma. ³⁹Nain yo niena sira ookami wi mua koor ekap ikemik nain Pasowa fofa-pa mua kuisow piipuiyem. Naapeya ni Yuuda owow saria fain nia piipuominen-i?” ⁴⁰Naeya faremi maemik, “O weetak, i Barabas kookalimik, yia piipuoma!” Naap maemik. Barabas-na wi Rom anim onoma opora wiar fienap irakowa maneka imenak. Naapeya opap koor-pa wuamik.

19 ¹Ne aria Pailat-ke Yeesus wi ami mua wapena-pa wiar wuak. Ne wis-ke saru-pu-puukamik. ²Ne ifar suusa nain aawep wasiep ikiwosa-pa orowawamik. Naap onap mia suuwowa oka mia-pa korinowamik. ³Ne ekap maakem-ikemik, “Oo maneka, wi Yuuda owow saria maneka!” Neemi ifan epepiria aawem-ikemik.

⁴Ne Pailat-ke nainiw orop wi Yuuda wia maakek, “Ni miimeka, yo mua fain poromkun urufeka, yo pina-ko me wiar imenam.” ⁵Ne Yeesus ifar suusa woosa-pa orowawamik nain ne konim oka maala feekiya owaruma orok. Oraeya Pailat-ke wi Yuuda wia maakek, “Aakisa mua makena urufeka!” ⁶Wi pris woos mua ne wi tempel ami mua wi unowiya Yeesus urufap faremi maemik, “Patot wareka! Nomokow moke-pa uminok!” Ne Pailat-ke wia maakek, “Ni niena aawep patot wareka. Yo o opora-pa wuowa nain pina-ko me wiar imenam.” ⁷Naeya wi Yuuda-ke maakemik, “I sira naap ikua, mua naap nain uminok, moram Mua Maneka Muuka-ke wame naek.” ⁸⁻⁹Ne Pailat nain miimap manek akena keker opap nainiw koor kemena ikiwep Yeesus nokarek, “No kaaneke imenaren?” Naap maakek nain opora-ko me kiripak. ¹⁰Ne Pailat-ke maakek, “Yo opora-ko me kiripominan-i? Yo-ko efa amisaren-i? Yos-ke maemkun eliw nefa piipuikuan e nomokow moke-pa patot nefa warikuan.” ¹¹Ne maakek, “Mua Maneka ae me nefa nainon-na yo sira kamenap efa onowa nain no kekanowa marew akena. Naapeya mua eena no wapena-pa efa wuak nain pina manek akena onak.”

¹²Naapeya Pailat opora naap miimap Yeesus piipuekam naep era akupak-na wia, wi Yuuda-ke sisewaremi faremik, “No piipuinen nainan-

na i maiyen, no me Siisar womar-ke! Mua yo saria maneka-ke wame naiya nain Siisar iiwua-ke!” ¹³Ne Pailat nain miimap wia fareya Yeesus epa maneka amaporomik. Epa nain unuma “Nomon Esimsa” naimik. (Ne wi Iibru feenap unufimik, “Gabata.”) Ne Pailat pun orop ona anim onom maneka pokow maa-pa pokak. ¹⁴Pasowa onowa uurik ona naap kererion. Ne aakisa feenap nain unun ama aawem-ikaeya Pailat-ke wi Yuuda wia maakek, “Niena saria fanek!” ¹⁵Nain miimap faremi maemik, “Amapikiwe, pikiwep nomokow moke-pa patot ware!” Ne wia nokarek, “Niena saria nomokowa-pa patot warinen-i?” Naeya wi pris woos mua-ke maakemik, “I saria oko-ko me ikua, Siisar waisow yiena saria-ke!” ¹⁶Ne Pailat-ke Yeesus wiena wapena-pa wiar wuak, wi ami mua-ke nomokow moke-pa patot waruk naep. Naeya wi Yeesus aawep pikiwemik.

Yeesus nomokow moke-pa patot waremik
(*Matiu 27.32-44, Mak 15.21-32, Luk 23.26-43*)

¹⁷Yeesus ona nomokow moke akuawowa suuwap epa oko “I mua woos oona” naimik nan pikiwemik. (Iibru opora-pa “Golgota” naimik.) ¹⁸Ne epa nan nomokow moke-pa patot waremik. Mua wiam erup pun patot wiaep Yeesus oko-okaiwi-pa wia wuamik. ¹⁹Opora fain iiriw Pailat-ke wia maakeya siisimep-puap Yeesus woos erekina-pa sererimemik, feenap siisimemik, “NASARET OWOW MUA YEESUS, WI YUUDA SARIA MANEKA.” ²⁰Wi Iibru, Rom ne Grik opora-pa siisimemik. Aria Yeesus sererimemik epa nain owow maneka mamaiya-pa ikua. Naapeya mua unowa soomaremi siisimowa nain urufam-ikemik. ²¹Ne wi pris woos mua-ke ikiwep Pailat maakemik, “No moram ‘wi Yuuda saria maneka-ke’ naap siisimon? Weetak, no feenap siisime, ‘Mua fain ona maek, ‘Yo wi Yuuda saria maneka-ke,’ ’ naap siisime.” ²²Ne wia maakek, “Opora nan siisimem, naap akena ikainok.”

²³Wi ami mua-ke Yeesus patot warep-puap mia suuwowa wiar sererikap mua erepam naap maa kuisow kuisow aawemik. Ona mia suuwowa maala nain pun wiar aawemik, nain warow epasuma marew, iriniya onamik. ²⁴Naeya maemik, “I fain me perekiyen,” naap maep maemik, “satu niirep mua naareke nomakep-na os-ke aawinok.” Naeya Mua Maneka opora maek nain iiwawun pepep erowawamik, feenap, “Yena mia suuwowa efar sererikap aawemik ne mia suuwowa maala nain satu niirep mua oko-ke efar aawok.” (Someka 22.18)
Wi ami mua-ke sira nain onamik.

²⁵Ne Yeesus ona onak, ne onak oko, ne Klopas emeria pun Maria, ne Maria oko, ona owowa Makdala, wi naap o mamaiya-pa iimarep ikemik. ²⁶Ona teeria mua oko, o mua nain senam akena kookaliya, os pun mamaiya-pa nan iimarep ikua. Ne Yeesus-ke urufami onak maakek, “Aite, mua fain muuka nae.” ²⁷Onak maakep-puap mua nain maakek, “Emeria

fain aite nae.” Naeya mua nain-ke Maria aawep ona koora pikiwep kakaltam-ikua.

Yeesus umok

(Matiu 27.45-56, Mak 15.33-41, Luk 23.44-49)

²⁸Aria maa muutitik nain weesereya Yeesus amisarek, aakisa uuwowa iiwawun welawam naek. Neemi Mua Maneka opora nain pepep erowami maek, “Yo kema enekariyem.” ²⁹Eka masia amina-ko nan ikua. Naeya maa oko wauroma aawep eka masia-pa suuwap kuumapa kokor erowap opaimika-pa wuomamik. ³⁰Aria Yeesus nain enep weesereya maek, “Aakisa uuwow kapa welawam!” Naap maep imakuna sekumaremi umok.

Ami mua-ke Yeesus kametkura-pa mikak

³¹Pasowa enowa onowa nain maa muutitik saliwap uurik ona-pa onikuan. Ne Sabat nain pun manek akena-ke. Naapeya Sabat-pa sawi napuma nomokowa-pa naap me sererep ikauk naep wi Yuuda-ke Pailat nokaremi, mua-ko wia sesekeya ikiwep meren oona wiar ititiwkin ewur umiwkin wia iiraruk. ³²Naeya ami mua-ke ikiwep mua erup nain oko merena wiar ititap-puap ekap oko. ³³Ne Yeesus merena wiar ititu naep urufamik-na o iiriw umok. Umeya naap me onamik. ³⁴Ne mua oko-ke ona wiowa opap ikua nainiw Yeesus kametkura-pa mikeya aka eka asia onaiya fuok. ³⁵(Aria mua ona urufak nain-ke opora fain siisimok. Ne o fain maek nain makena. Ne ona wame maek, “Yo maem nain makena-ke.” Naeya nis pun makena-ke naeka.) ³⁶Aria Mua Maneka opora makena arinok naep maa unowa nain imenaromakek. Opora feenap,

“Oona ara kuisow me wiar ititikuan.” *(Eksodas 12.46, Someka 34.20)*

³⁷Ne opor oko pun feenap maek,

“Wi mua eena mikamik nain urufikuan.” *(Sekaraiya 12.10)*

Yeesus sawi napuma pikip nomon ona-pa wuamik

(Matiu 27.57-61, Mak 15.42-47, Luk 23.50-56)

³⁸Aria mua oko unuma Yosep, o Yeesus opora wiar opam-ikua, nain wi Yuuda wia keker opap ariman me wame wuam-ikua. Ne aria Yeesus sawi napuma aawekam naep ikiwep Pailat nokarek. Ne Pailat eliw naakeya ikiwep sawi napuma nomokowa-pa iirarek. ³⁹Wiam erup Nikodemus ikos ikiwep naep onamik. Nikodemus-na iir oko uura ikiwep Yeesus urufak, mua nain. Os-ke maa tana ikin eliwa aawep feekiya ikiwok. Maa tana nain pina 30 kilo naap saarik. ⁴⁰Wiam erup sawi napuma aawep wi Yuuda wia soopimik sira nain ookami maa tana ikin eliwa nain konim kia-pa feefap nainiw sawi napuma wasiep amapikiwemik.

⁴¹Yeesus nomokow moke-pa umok epa nain nomokow pupura nan ikua. Ne mua wia soopowa nomon ona pun nan ikua. Nain irina ikua, mua-

ko nan me wuowa ikemik. ⁴²Wi Sabat maa enowa onowa maa muutitik saliwowa-ke naep ewuraremi nan-pariw pekap nomon ona-pa wuamik.

Yeesus umep ikok iikirak

(Matiu 28.1-8, Mak 16.1-8, Luk 24.1-12)

20 ¹Aria Sande epa wiiwim Maria, Makdala owow emeria nain iikirap matmat ikiwok. Ikip fuunep nomon ona iiriw upep-puamik nain urufak-na nomona nain iirariwkin aakia ikua. ²Naap urufap nan-pariw kiremi karuwiiw ikip Saimon Pita ne mua oko nain ikos wia maakek, mua eena Yeesus kookalem-ikua nain. Feenap wia maakek, “Yiena Maneka sapuka iiriw aawep amapikiwemik ya. Ne epa kaanek wuamik nain me amisaremik.” ³Aria wiam erup naap miimap wis pun karuemik. ⁴Ne mua oko nain-ke Pita piipuap o kiikir ikip fuunek. ⁵Fuunep tepak me ikiwok, oram ineka kuep nomon ona nain urufak-na konima muutiw nan ikua. ⁶Ne Pita-ke murarep fuunemi iiwawun kemena ikiwok. Kemena ikiwok-na makena, konima muutiw nan ikaeya urufak. ⁷Ne konim oko ikiwosa wasiomamik nain pun nan oram ikua. Baliwep wasiep-puiwkin ikua. ⁸Ne mua eena miimep fuunek nain pun kemena ookap ikip naap urufap maek, makena. ⁹(Wiam erup naap urufamik, nain Mua Maneka opora Yeesus umep iikirowa maek nain kema me aawemik.) ¹⁰Naap ikok wiam erup nainiw kirep ikiwemik.

Yeesus Makdala owow emeria Maria nain wiar imenarek

(Matiu 28.9-10, Mak 16.9-11)

¹¹⁻¹²Aria Makdala owow emeria Maria-ke nomon ona nain mamaiya-pa iimarep ikok omem-ikua. Omemi ineka kuep kemena mokakek-na ensel erup wia urufak. Ensel erup nain konim kia wuap Yeesus wuamik epasuma nan-pariw pokap ikemik, oko ikiwos ona-pa ne oko meren ona-pa naap pokap ikemik. ¹³Naeya wis-ke Maria nokaremik, “Nee, no moram omomin?” Ne wia maakek, “Yena Maneka efar aawep amapikiwemik. Pikiwep kaanek wuamik-yon aa!” ¹⁴Naap maep kirek-na Yeesus iimarep ikaeya urufak. ¹⁵Miiriram-ikaeya Yeesus-ke nokarek, “No moram omomin? Ne pun naarew akupin?” Maria kema maek, epa fain urufow mua-ke efa nokariya naep maakek, “Sira eliwa, nos-ke o aawep-na baliwep mae. Naeya ikiwep aawinen.” ¹⁶Ne Yeesus-ke unuma teekami “Maria!” naeya miimap kiremi iibru opora-pa maakek, “Raboni.” (Kemena feenap, “Somek mua.”) ¹⁷Ne maakek, “Yo me efa opa, yo Auwa wiar urupowa eewuar. No ikiwep yo yookam-miemik nain wia maakome, ‘Yo yena Auwa wiar ikiwiwem, o nis pun niena Niawi-ke, yena Mua Maneka, ne niena Mua Maneka nain!’ ” ¹⁸Naeya kirep ikiwep Yeesus teeria wia maakek. Maneka urufak nain wia maakemi eena o opora maakek nain pun iiwawun maek.

Yeesus ona teeria wiar imenarek
(*Matiu 28.16-20, Mak 16.14-18, Luk 24.36-49*)

¹⁹Sande nain urer akena Yeesus teeria wi Yuuda wia keker opap koor omopora koonowap kemena-pa ikemik. Nan ikaiwkin Yeesus ona wi gone-pa wiar imenarep wia maakek, “Ni kema sonom eliwa ikeka.” ²⁰Naap wia maakemi ona wapena ere-erup ne kametkura wia ofakowak. Naeya wi wiena Maneka urufap manek akena kemelamik. ²¹Ne naapiw wia maakek, “Ni kema sonom eliwa ikeka. Yo Auwa-ke efa sesekeya ekapem, naapeya yos pun naap nia sesekinen.” ²²Naap maemi opaimik awowa wia fuurami wia maakek, “Ewar Eliwa ni mia-pa niar ikainok. ²³Naeya ni wi mua pina wiar wasirkomowen-na pina nain wiar weeserinon. Ne ni pina me wiar wasirkomowen-na naap wiar ikainon.”

Yeesus Tomas wiar imenarek

²⁴Aria Yeesus ona teeria wiar imenarek nain mua kuisow nan me ikua. Mua nain unuma Tomas, unum oko Didimus naimik. ²⁵Aakisa fan ekapeya wi papako-ke maakemik, “I yiena Maneka yiar imenareya urufamik!” Ne wia maakek, “Yo ewur makena-ke me nia nainen. O imenareya yena mokok onaiya urufap wapen tetelka o wapena patot waremik nain epasuma-pa wiar suuwap urufinen, ne kametkura-pa mikamik nain pun opap urufinen. Naap onap-na makena nainen!” Naap maek.

²⁶Aria murarow Sande-pa Yeesus teeria nainiw kooora-pa nan ikemik, ne Tomas pun wiamiya ikua. Omopora wiam upep ikaiwkin Yeesus nainiw gone-pa wiar imenarep wia maakek, “Ni kema sonom eliwiw ikeka.” ²⁷Ne Tomas maakek, “Nena wapen tetelka feeke suuwap urufe, aa yo wapena-ke. Ne wapena kametkura-pa efa opap furewe. No makena efa naowa nain kema unu-unowa wuowa neek ikainok, makena nae.” ²⁸Naeya Tomas-ke maakek, “Makena, no yena Maneka-ke, no yena Mua Maneka-ke!” ²⁹Naap maeya maakek, “No aakisa yo efa urufap makena nain, nain eliwa. Ne wi mua yo me efa urufowa makena naimik nain kema eliw akena ikaikuan.”

Opora fain onom akena

³⁰Aria iiriw Yeesus ona teeria mokok epa-pa maa miililina unowa onomakek nain papako fan me siisimem. ³¹Ne yo siisimem fain urufap maeka, Yeesus-na Krais-ke, Mua Maneka Muuka-ke, naap maowen. Opor makena wiar naemi ni kekanep naap ookam-ikowen-na o unuma-pa anane eliwa ikowa imenowen. Yo naap maeka naep opora unowa nain siisimem.

Yeesus ona teeria mua papako wiar imenarek

21 ¹Aria iir oko-pa Yeesus teeria Taiberias eka saawirinowa-pa ikaiwkin nainiw wiar imenarek. Wiar imenarek nain sira feenap.

²Saimon Pita, Tomas, eena unuma oko Didimus, Nataniel, Kaana owow mua-ke, wi Galili kame, Sebedi muuka wiam erup ne nainiw mua erup, wi naap nan ikemik. ³Ne aria Saimon Pita-ke wia maakek, “Yo mera sia wafurowa ikiwiyem.” Ne wis-ke maemik, “Is pun nookiyen.” Aria wi unowiya orop aasa suuwap sia wafuramik. Iir nain uura mera kuisow akena-ko me aawemik.

⁴Naap ikaiwkin uuriw epa wiimeya Yeesus imenarep eka pona-pa iimarep ikua. Wi urufap mua oko-ke naemik. ⁵Ne wia farek, “Nee, emar unowik, ni mera-ko aaweman-i?” Ne maemik, “Weetak akena oo.” ⁶Aria wia maakek, “Sia aawep aken ekeria-pa wafureka, naap onap mera aawowen.” Naap wia maakeya sia aawep aken ekeria-pa wafuramik-na mera unowa akena wiar iwak. Mera kerew akena, naeya sia purupep aasa-pa wuowa me pepep.

⁷Naeya Yeesus ona teeria mua oko senam akena kookaliya, mua nain-ke Pita maakek, “Mua nain yiena Maneka-ke.” Naap maeya miimap ona mia suuwowa iirarep-puak nain aawep aep eka pikinek. ⁸Ne mua papako aasa-pa nan ikok mera sia aas onaiya pepamik. Wi me epasia-pa ikemik, andet mita naap.

⁹Wi urupemik-na mukuna urufamik. Mera mukuna-pa ikua, ne emer ikowa pun mukun mamaiya-pa nan ikua. ¹⁰Ne Yeesus-ke wia maakek, “Mera aaweman nain papako pepeka.” ¹¹Naeya Saimon Pita-ke orop aasa ekap mera mane-maneka nain sia onaiya mufep iiwawun pona purupok. Mera senam akena, 153 naap iwomakek nain sia me puok. ¹²Aria Yeesus-ke wia maakek, “Aria feek ekapep maa-ko enimeka.” Ne wi kema unu-unowa wuap mua kuisow kekanep-ko me nokaremik. Moram wi amisaremik, o wiena Maneka-ke. ¹³Aria Yeesus ekap emer ikowa aawep wienakep-puap mera wienakek.

¹⁴Aria o umep iikirap ikok ona teeria wiar imenarem-ikua nain aakisa imenarek fain-ke arow arek.

Yeesus Pita maakek, “Yena teeria wia kakalte.”

¹⁵Aria wi maa enep weesereya Yeesus-ke Saimon Pita nokarek, “Oo Saimon, Yon muuka, wi teeria fain yo efa kookalimik, nain nos-ke manek akena efa kookalin-i?” Ne Saimon-ke, “Ae, Maneka, no efa amisaren, yo nefa kookaliyem.” Naeya maakek, “Yena sipsip muuk teeria baliwep wia kakalte.” ¹⁶Naap ikok nainiw nokarek, “Oo Saimon, Yon muuka, yo efa kookalin-i?” Ne Saimon-ke maakek, “Ae, Maneka, yo nefa kookaliyem nain no amisaren aa.” Naeya maakek, “Yena sipsip teeria baliwep wia urufam-ike.” ¹⁷Naap ikok kiiriw nainiw nokarek, “Oo Saimon, Yon muuka, yo efa kookalin-i?” Ne naap nokarowa arow areya kema pinarek. Ne maakek, “Maneka, no maa unowa amisaren. Yo nefa kookaliyem nain pun amisaren!” Naeya maakek, “Yena sipsip teeria baliwep wia

saalolokam-ikome.”¹⁸ Naap maemi kiiriw maek, “Yo makena nefa maakiyem, no takira ikok konima nena ainep inakirowa kaikap epa kaanek soomarowa nain nena kookalowa-pa soomarem-miawon. No ikoka panep wapena tiinowap ikaeya mua oko-ke inakirowa kaikomep epa me kookalin neeke nefa pikiwinon.”¹⁹ (Opora fain Pita opor kokosa maakek, ikoka o kamenap umemi Mua Maneka unuma pirinon nain.) Naap ikok kiiriw maakek, “Aria no naap yookam-ike!”

²⁰ Ne wi ikiwem-ikok Pita kirek-na mua oko murarep wiokam-ikaeya urufak, eena Yeesus o senam akena kookaliya nain. Iiriw wi Pasowa maa enem i os-ke maar muutiw kirep nokarek, “Maneka, mua naareke wi iiwua wapena-pa nefa wuinon,” mua nain. ²¹ Ne aria iram-ikok Pita-ke Yeesus nokarek, “Maneka, mua nain ikoka kamenap arinon?” ²² Naeya maakek, “O naap ikaeya yo nainiw miiwa ekapinen nainen pun eliw, me no maa-ke. No naap yookam-ike.” ²³ Ne opora nain-ke manekareya mua nain me uminon naem-ikemik. Nain Yeesus naap-ko me maek, mua nain me uminon, o maek, “Mua nain naap ikaeya yo nainiw ekapinen nainen pun eliw, me nena maa-ke,” naap maek.

²⁴ Aria mua nain-ke opor unowa fain makena-ke naep ona siisimomakek. Ne i amisaremik, opor makena maek. ²⁵ Yeesus maa unow akena onomakek. Maa unowa nain iiwawun siisimekamik-na maifa unowa nain-ke miiwa epa siineya kamenap onekamik.